

Sprawozdanie z działalności

Związku Ukraińców w Polsce w 2017 r.

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Działalność bieżąca Związku w 2017 r.....	3
3. Działalność w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego.....	3
a. Akcja „Wisła” – 70 lat po	3
b. Projekt „Dni Kultury Ukraińskiej”	5
c. Projekt „Misteria Kupalskie”	6
d. Projekt „Ukraińskie Spotkania na Pograniczach”	7
e. Projekt „Dziecięce festiwale i konkursy”	8
f. Projekt „Ukraińskie Jarmarki”	10
g. Projekt „Działalność Ośrodków Kultury Ukraińskiej”	11
h. Projekt „Poznajcie nas”	13
i. Projekt „Chóry i Zespoły”	14
4. Działalność w zakresie edukacji i wychowania	19
a. Działalność edukacyjna w ramach projektu „Ośrodki Kultury” i in.	19
b. Obozy „Płast” (obóz nowactwa, obóz junactwa)	21
c. Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży na Warmii i Mazurach	21
5. Działalność w sferze społecznej i życia publicznego.....	22
a. Działania interwencyjne	23
b. Działania pomocowe i charytatywne	38
c. Działalność wydawnicza	39
d. Inne.....	40
IV. Działania na rzecz remontu i odbudowy „Narodnego Domu” w Przemyśle	40

Związek Ukraińców w Polsce

1. Wstęp

Niniejsze sprawozdanie prezentuje **działalność Związku Ukraińców w Polsce w 2017 r.** Związek jest stowarzyszeniem mniejszości ukraińskiej w Rzeczypospolitej Polskiej, którego struktura obejmuje koła i oddziały nieposiadające odrębnej osobowości prawnej.

Naczelną misją Związku jest podtrzymywanie i rozwój tożsamości narodowej i kulturowej Ukraińców mieszkających w Polsce opartej na wspólnocie historii, kultury, tradycji i języka oraz urzeczywistnienie i obrona praw obywatelskich ukraińskiej mniejszości narodowej zagwarantowanych w Konstytucji i ustawach Rzeczypospolitej Polskiej oraz w normach prawa międzynarodowego.

Zgodnie z § 8 Statutu cele Związku to:

- 1) działanie na rzecz sprawiedliwego i praworządnego rozwiązywania problemów ukraińskiej mniejszości narodowej oraz innych mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych w Polsce;
- 2) zachowanie tożsamości kulturowej i świadomości narodowej Ukraińców przez rozwój i pielęgnowanie języka i kultury ukraińskiej w Polsce (w tym jej form regionalnych: łemkowskiej, bojkowskiej, podlaskiej itp.) oraz ochronę zabytków kultury materialnej i miejsc pamięci narodowej Ukraińców;
- 3) oddziaływanie na różne sfery życia społecznego i publicznego kraju dla stworzenia właściwych warunków życia i rozwoju mniejszości ukraińskiej;
- 4) reprezentowanie społeczności ukraińskiej oraz wyrażanie jej potrzeb i stanowiska wobec władz państwowych, samorządowych i instytucji publicznych;
- 5) zapewnienie społeczności ukraińskiej w Polsce bliskich więzi i kontaktów z Ukrainą i diasporą ukraińską w świecie;
- 6) działanie na rzecz polsko-ukraińskiego pojednania, wzajemnego szacunku między narodami ukraińskim i polskim i przewyższania uprzedzeń wynikających z zaszłości historycznych;
- 7) krzewienie wartości humanistycznych w życiu społecznym, idei poszanowania godności narodowej i osobistej jednostki oraz przeciwdziałanie wszelkim przejawom dyskryminacji na tle narodowościowym, kulturowym lub wyznaniowym;
- 8) uczestnictwo w życiu publicznym i organach przedstawicielskich.

Dla realizacji celów statutowych i misji Związek prowadził wiele działań o różnorodnym charakterze. Większość działań ogólnopolskich i regionalnych realizowana była w ramach projektów finansowanych ze środków publicznych, w 2017 r. głównie ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Szereg działań lokalnych i regionalnych była możliwa do zrealizowania dzięki wsparciu finansowemu samorządów różnych szczebli oraz wsparciu indywidualnych osób.

Obok głównych działań projektowych realizowane były również działania doraźne, w tym dodatkowe przedsięwzięcia kulturalne, edukacyjne, rocznicowe oraz promujące kulturę ukraińską, adresowane zarówno do społeczności ukraińskiej, jak i ogółu obywateli RP, a także działania interwencyjne.

Poszczególne projekty i działania opisane są w sprawozdaniu wg trzech głównych sfer działalności z wyodrębnieniem poszczególnych projektów. Jeśli nie zaznaczono inaczej, poszczególne działania realizowane były przez lokalny oddział bądź koło Związku.

Realizując swe działania Związek współpracował z partnerami z Polski i Ukrainy – administracją rządową, samorządową, innymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, mediami.

2. Działalność bieżąca Związku w 2017 r.

W 2017 r. Związek zatrudniał 7 osób na etatach, w tym 3 na stanowiskach współfinansowanych z projektu „Działalność bieżąca Związku w 2017 r.” (Warszawa, Szczecin i Przemyśl). W ramach projektu współfinansowano czynsze i koszty eksploatacji następujących lokali:

- siedziba Związku Ukraińców w Polsce w Warszawie;
- lokale ZUwP w: Bytowie, Elblągu, Gdańsku, Giżycku, Gorzowie Wielkopolskim, Koszalinie, Ińsku, Legnicy, Olsztynie, Przemyślu, Sanoku, Szczecinie, Wrocławiu, Zielonej Górze.

3. Działalność w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego

Celem niniejszych projektów był rozwój tożsamości kulturalnej Ukraińców w Polsce poprzez organizację atrakcyjnych prezentacji kulturalnych, promowanie i wspieranie aktywności artystycznej w regionach i miastach zamieszkiwanych przez zwarte grupy mniejszości, prezentację kultury ukraińskiej, a tym samym budowanie pozytywnego wizerunku mniejszości i ukazywanie wielokulturowości poszczególnych regionów Polski. Celem pośrednim było propagowanie amatorskiego ruchu artystycznego – zespołów mniejszości ukraińskiej poprzez umożliwienie zaprezentowania się na scenie, kontakt z publicznością oraz innymi wykonawcami z Polski i Ukrainy. Celem zadania było również rozwijanie polsko-ukraińskiego dialogu kulturalnego na szczeblu regionów zamieszkałych przez mniejszość ukraińską.

Efektem powyższych działań było ukazanie różnorodnych form pielęgnowania kultury ukraińskiej wśród lokalnych społeczności (w tym środowisk młodzieży, dzieci, osób średniego pokolenia), nawiązanie współpracy przez środowiska mniejszości ukraińskiej z różnymi podmiotami życia kulturalnego, rozwijanie dialogu międzykulturowego pomiędzy lokalnymi społecznościami. Efektem dalekosiężnym było podniesienie poziomu oraz liczby realizowanych przedsięwzięć kulturalnych promujących kulturę ukraińską w regionach.

a. Akcja „Wisła” – 70 lat po

Celem projektu była wszechstronna diagnoza i ukazanie sytuacji społeczności ukraińskiej w Polsce 70 lat po deportacji z ziem rodzinnych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, przyznające granty organizacjom mniejszości narodowych i etnicznych, odmówiło przyznania Związkowi Ukraińców w Polsce środków na ten cel. W powodu negatywnej decyzji MSWiA projekt był realizowany ze środków zebranych w ramach zbiórki publicznej oraz w oparciu o środki partnerów (instytucji kultury, samorządów). Do przekazywania środków na ww. cel apelował Komitet Honorowy Społecznych Obchodów 70. rocznicy akcji „Wisła”. Jego członkami byli: Danuta Kuroń, Krystyna Zachwatowicz, o. Tomasz Dostatni OP, prof. Włodzimierz Mokry, Adam Bodnar, Andrzej Seweryn i Andrzej Stasiuk. W trakcie zbiórki zebrano na ten cel łącznie: 102 403,79 zł.

Projekt stanowił ogólnopolską część obchodów 70. rocznicy akcji „Wisła” i obejmował następujące przedsięwzięcia:

- Główne obchody w Przemyślu („Narodnyj Dim”) 28–30.04.–1.05.2017

Debata: Społeczna recepcja akcji „Wisła” z udziałem: o. Tomasza Dostatniego, Adama Bodnara, Bogumiły Berdychowskiej, Piotra Tymy.

Panel: Dziedzictwo ukraińskie pogranicza

Część I. Stosunek do ukraińskiej przeszłości Bieszczad oraz Roztocza. Z udziałem m.in.: dr Olgi Solar, Szymona Modrzejewskiego, Eugeniusza Zawałenia, dr Olgi Kich-Maslej.

Część II. Historia w Internecie. Z udziałem: m.in. Bogdana Huka, Romana Kryka, Tarasa Radia. Posiedzenie Honorowego Komitetu Odbudowy „Narodnego Domu”. Udział wzięli członkowie Komitetu.

Spotkanie z pisarzem Andrzejem Stasiukiem – „Wątki wypędzenia”, które poprowadził red. Edwin Bendyk z tygodnika „Polityka”.

„Akcja «Wisła» jako dokumentalny temat”. Spotkanie z Andrzejem Warchilem, Romanem Krykiem, Anną Dąbrowską. Prezentacje filmów „Obóz Jaworzno” oraz relacji-materiałów historycznych nagranych przez R. Kryka. Prezentacja mini produkcji wideo młodzieży z Przemyśla. Dyskusja z udziałem autorów.

Msze święte w intencji ofiar akcji „Wisła” (katedra greckokatolicka, cerkiew prawosławna na Wowczu).

III Kongres Ukraińców Polski

I część – Oficjalne wystąpienia

„Punkt Zbiorczy” – akcja parateatralna na brzegu Sanu (z udziałem mieszkańców Przemyśla, gości obchodów, członków zespołu „Krajka”). W programie: wysiedleńcze artefakty/przedmioty na drogę, relacje, muzyka, przesłanie do obojętnych. Animacja: Tatiana Czarna-Nakonieczna, Anna Dąbrowska.

II część – panel Ukraińska kultura po akcji „Wisła”. Z udziałem m.in.: deputowanego Rady Najwyższej Ukrainy Mykoły Kniażyckiego, przewodniczącego Społecznego Komitetu Odbudowy „ND” Andrzeja Komara. Na zakończenie zaprezentowano projekt powołania na bazie „ND” Instytutu Kultury Ukraińskiej.

Koncert pamięci ofiar akcji „Wisła” z udziałem chóru „Żurawli”, zespołu „Krajka”, Julii Dosznej.

Zamknięte panele tematyczne: Mniejszość ukraińska. Ukraińcy w Polsce. Perspektywa następnych siedemdziesięciu lat.

I. „Panel Młodych”

1) aktywność młodzieży ukraińskiej – dobre praktyki;

2) aktywność młodych – problemy – dialog międzypokoleniowy.

II. „Związek Ukraińców w Polsce – w kierunku zmiany priorytetów i form aktywności”. Panel z udziałem szefów oddziałów ZUwP, członków Rady Głównej, ekspertów. Omówione zagadnienia: formy aktywności ZUwP, analiza, kondycja organizacyjna i finansowa – w stronę fundraisingu, zmniejszenia zależności od grantów; priorytety na perspektywę.

I. „Organizacje mniejszości ukraińskiej i organizacje migrantów. Platforma współpracy. Niezbędnik”.

Panel z udziałem kierownictwa organizacji mniejszości i migrantów z Ukrainy oraz zaproszonych ekspertów. Zagadnienia: geografia i specyfika organizacji ukraińskich w Polsce; możliwe pola i formy współpracy; wzajemne uczenie się siebie jak pierwszy etap; federacja, wymiana czy współpraca sektorów.

II. Prezentacja: Jak wykorzystywać pytania o tożsamość do budowania działań animacyjno-edukacyjnych? Jak uczyć dzieci o tożsamości, jak opowiadać im o miejscu, jak budować potencjał wokół swojego środka świata?

Koncert Orkiestry Akademickiej Filharmonii Lwowskiej – Pamięci ofiar Akcji „Wisła”.

Uroczysta Kolacja z okazji 50-lecia Światowego Kongresu Ukraińców z udziałem prezydenta SKU mec. Eugena Czolija.

Akcje w przestrzeni miejskiej – Audio spacer (akcja w przestrzeni miasta dla młodzieży) – „Przemyśl – historyczno-symboliczne miejsca Ukraińców”. Prowadzenie Anna Dąbrowska.

▪ Ełk/Chrzanowo, woj. warmińsko-mazurskie (14–15.07.2017)

Konferencja popularnonaukowa zorganizowana przez Muzeum Historyczne w Ełku we współpracy ze ZUWP. Udział wzięli m.in. badacze powojennych dziejów Cerkwi Greckokatolickiej w Polsce: prof. Roman Drozd (Akademia Pomorska w Słupsku), prof. Igor Hałagida (Uniwersytet Gdański), o. Igor Harasym (proboszcz parafii w Kętrzynie, badacz losów ks. M. Ripeckiego, proboszcza parafii w Chrzanowie), dr Stefan Marciniak (historyk z Ełku) — „Akcja «Wisła» w doświadczeniach biograficznych mieszkańców powiatu ełckiego”. Konferencji towarzyszyła prezentacja filmów o powojennych losach społeczności ukraińskiej w Polsce.

Uroczystości świecko-religijne w Chrzanowie k. Ełku, pierwszej parafii greckokatolickiej na ziemiach Polski północnej, która rozpoczęła działalność już w lipcu 1947 r.

Uroczysta Msza Święta koncelebrowana przez abp. Eugeniusza Popowicza Metropolitę Przemysko-Warszawskiego Cerkwi Greckokatolickiej w Polsce.

Koncert chóru „Żurawli”.

▪ Jaworzno, woj. śląskie (16.09.2017)

Uroczystości w Jaworznie pod pomnikiem ofiar obozu (Polaków, Niemców, Ukraińców) z udziałem byłych więźniów-Ukraińców oraz członków rodzin tych, którzy zginęli na terenie COP, delegacji ukraińskich szkół z Białego Boru, Bartoszyc, Legnicy, Górowa Iławeckiego, Przemyśla, delegacji struktur ZUWP.

Koncert poświęcony więźniom i ofiarom COP w Jaworznie zorganizowany we współpracy z UM Jaworzno (wystąpił m.in. chór chłopięcy „Dudaryk” ze Lwowa, Teatr z Przemyśla „PopryWse”).

▪ Warszawa

I. Debata „Powojnie bez retuszu” z udziałem: prof. Andrzeja Paczkowskiego, prof. Rafała Wnuka, Marka Łuczyny, autora publikacji „Mała zbrodnia”. Prowadzenie: Wiesław Romanowski; koncert Pieśni pogranicza Julii Doszny.

II. Koncert w ramach podziękowania darczyńcom, którzy wsparli obchody rocznicy akcji „Wisła” z udziałem m.in. Olgi Pasiecznik.

III. Pocztówka dla pozbawionych ojcowizny/korzeni. „Gazeta Wyborcza” (ogólnopolska) dołączyła do wydania świątecznego w kwietniu specjalnie przygotowaną kartkę pocztową z wydrukowanym adresem Związku i miejscem na napisanie kilku słów do potomków wysiedlonych.

IV. Cykl przedsięwzięć rocznicowych „1947 – Pamiętamy”, m.in. Olsztyn (13.05.), Dobrze Miasto (1.10.), Kraków (12.05).

Cykl koncertów w rocznicę akcji „Wisła” (13.10. – Trzebiatów, 14.10. – Koszalin, 15.10. – Wałcz).

b. Projekt „Dni Kultury Ukraińskiej”

I. XXI Dni Kultury Ukraińskiej w Giżycku

W dniach 17–18 czerwca odbyły się następujące przedsięwzięcia:

- Wydminy – Gminny Ośrodek Kultury – koncert w wykonaniu uczniów z Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Przemyślu (zespół taneczny „Arkan”, zespół „Bandury”, zespół instrumentów ludowych, zespół „Dobry Czas”, teatr „PopryWse”);

- Giżycko – cerkiew greckokatolicka – program poświęcony 70. rocznicy «Akcji Wisła» w wykonaniu uczniów szkoły z ukraińskim językiem nauczania w Przemyśle (zespół „Bandury”, zespół „Dobry Czas”, teatr „PopryWse”). Część artystyczna z udziałem dzieci z punktu nauczania języka ukraińskiego z Krukłanek;
- Giżycko – restauracja „Biłas&Synowie” – koncert w wykonaniu uczniów z Zespołu Szkół z Przemyśla (zespół taneczny „Arkan”, zespół „Bandury”, zespół instrumentów ludowych, zespół wokalny „Dobry Czas”, teatr „PopryWse”);
- w lipcu odbyła się również konferencja poświęcona 70. rocznicy akcji „Wisła” oraz koncert w wykonaniu Reprezentacyjnego Chóru ZUWP „Żurawli”.

Współorganizatorem przedsięwzięcia było Giżyckie Centrum Kultury.

II. XIV Dni Kultury Ukraińskiej w Zielonej Górze

Przedsięwzięcie odbyło się 18 listopada. Tym razem tematem przewodnim DKU była 70. rocznica tragedii przesiedleń mniejszości ukraińskiej podczas akcji „Wisła”. W ramach przedsięwzięcia zaprezentowano wystawę pt. „1947 Akcja „Wisła” na Łemkowszczyźnie” przygotowaną przez Zjednoczenie Łemków w oparciu o dokumenty archiwalne, głównie z materiałów Instytutu Pamięi Narodowej.

Kolejnym przedsięwzięciem w ramach Dni Kultury Ukraińskiej była konferencja ukierunkowana na wydarzenia sprzed 70 laty oraz jej skutki w odniesieniu do Łemków. Ważną częścią konferencji był finał projektu „Poznajmy się bliżej” – transgranicznych spotkań mniejszości narodowych. Biorąc udział w projekcie młodzież łemkowska i serbołużyczka przedstawiła efekty warsztatów „To my”, które ukazały wkład mniejszości w rozwój regionu. W dalszej części konferencji z referatami wystąpili prof. Bohdan Halczak (Czy akcja „Wisła” była korzystna dla narodu polskiego?), dr Sylwester Woźniak (Łemkowie we współczesnych uwarunkowaniach społeczno-politycznych w Polsce”), Aleksandra Jawornicka-Nowosad („Dziedziczenie traumy – epigenetyczny spadek przodków czy współczesny trend?”).

Kolejnym punktem programu w Muzeum Ziemi Lubuskiej było spotkanie z Pawłem Smoleńskim, autorem książki *Syrop z piołunu*, które poprowadził red. Konrad Stanglewicz z Radia Zachód.

Na zakończenie Dni Kultury Ukraińskiej w Sali Kolumnowej Urzędu Marszałkowskiego miał miejsce koncert solistów i zespołów z Polski i Ukrainy. Na scenie zaprezentowali się: Sofija Fedyna, Bogumiła Tarasiewicz, Olga Grigorenko, Julian Tatarynowicz, Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera”, Zespół Ludowy „Serbołużyczanie” oraz młodzież z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 4 im. Bohdana Antonycza w Legnicy.

c. Projekt „Misteria Kupalskie”

Zadanie, którego głównym punktem była prezentacja prastarego obrzędu nocy kupalskiej obejmowało organizację przedsięwzięcia w Przemyśle (2 lipca 2017):

I. XVIII „Noc na Iwana Kupała” w Przemyśle

Przedsięwzięcie było planowane na dzień 2 lipca 2017 r. Niestety, z przyczyn niezależnych od organizatorów, wydarzenie oficjalnie odwołano. Przyczyną były okoliczności, o których Związek informował grantodawcę, a na które nie miał wpływu. W trosce o bezpieczeństwo uczestników i wolontariuszy Związek zmuszony był do odwołania przedsięwzięcia w zaplanowanym miejscu.

Koncert przeniesiono do „Narodnego Domu”, gdzie na scenie zaprezentowały się m.in.: zespół „Zabawlanky” i „Metamorfozy” z Sokala, „Kałyna” z Kalnikowa oraz zespół studencki ze Lwowa „Dibrowa”. Zaprezentowano także filmy z poprzednich edycji przedsięwzięcia.

d. Projekt „Ukraińskie Spotkania na Pograniczach”

I. XXVII „Bytowska Watra”

W programie „Watry” realizowanej w Udorpiu i Bytowie w dn. 1–3 lipca znalazły się:

- w Udorpiu na terenie „Watry” odbyło się spotkanie integracyjne – biesiada przy ognisku, przeprowadzono i rozstrzygnięto konkurs tradycji i obrzędów związanych z ukraińską Sobótką w różnych regionach Ukrainy;
- na scenie program konkursowy zaprezentowały 4 grupy: „Lubystok” z Borzytuchomia, „Barwinok” z Bytowa, „Switanok” z Lęborka oraz Sofijka Szachmat z Gdańska;
- koncert ludowy z udziałem: dziecięcego zespołu tanecznego „Switanok” z Lęborka, zespołu „Horycwił” z Berlina, „Wyszywanki” i „Edelwejs” z Ukrainy oraz DJ Sławka;
- drugiego dnia pod pawilonami ogrodowymi odbyły się warsztaty rękodzieła:
 - wikliniarstwa, nauka wyplatania wianka,
 - Petrykiwki,
 - z garncarstwa;
- przeprowadzono kiermasz twórców ludowych z Ukrainy (tkactwo, wyszywane ręczniki, serwety, koszule, suknie, ozdoby, ceramika kosowska, biżuteria, lalki-motanki);
- przeprowadzono konkurs na najładniejszy wianek;
- koncert zespołów ludowych, podczas którego wystąpiły zespoły z Polski i Ukrainy („Witrohon” z ZSO w Białym Borze, „Werchowynka”, „Wyszywanka” z Ukrainy, „Barwinok” i „Żorżyna” z Bytowa, Roksana Stachnik, Hanna Ratajczak z Koszalina);
- plenerowe przedstawienie teatralne „Sobótką” w wykonaniu grupy teatralnej „Nawpaky” z Gdańska i uczniów z punktów nauczania języka ukraińskiego w Bytowie, Borzytuchomiu i Lęborku;
- koncert folkowo-rockowy oraz zabawa integracyjna w wykonaniu zespołu „Harazd” z Górowa Hławeckiego, „Joryj Kłoc” ze Lwowa oraz DJ Sławka;
- trzeciego dnia na bytowskim Rynku zorganizowano kiermasz twórców ludowych z Ukrainy i Polski;
- w bytowskim zamku przedstawiono wystawę fotograficzną „25 lat niepodległości – Ukraina, jakiej nie znamy”.

Partnerami przy realizacji „Watry” była Fundacja Charytatywna im. I. Franki „Posvit”. Imprezę finansowo wsparło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwo Pomorskie oraz Powiat i Gmina Bytów.

II. XXVI „Święto Kultury nad Oslawą”

12 i 13 sierpnia w Mokrem w ramach Święta Kultury nad Oslawą swój 45. jubileusz obchodził Zespół Pieśni i Tańca „Oslawiany”, który przedstawił swój dorobek podczas pierwszego dnia festiwalu. Wieczorem na zakończenie odbyła się zabawa taneczna.

Na niedzielnym koncercie wystąpiły zespoły taneczne i śpiewacze z Polski, Ukrainy oraz Słowacji: m.in. Ludowy Zespół Taneczny „Mołodist” (Ukraina), Zespół Wokalny „Czerwona ruta” (Ukraina), Kapela Ludowa „Lisznianie”, Zespół Śpiewu Autentycznego „Krajka” (Przemyśl), „Lemkiwskyj perstenyk” (Gładyszów), dziecięcy zespół wokalno-taneczny „Małyniaczok”, zespół wokalny „Śpiwanka”, Zespół Folklorystyczny „Karpát’anin senior” (Słowacja).

Partnerem święta były: Powiat Sanocki, Urząd Miasta i Gminy w Zagórz, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Zagórz oraz Sołectwo Mokre.

III. „Ukraińskie Barwy Pogranicza”

W programie przedsięwzięcia, które odbyło się w Braniewie w dn. 20–22 października znalazły się:

- warsztaty reporterskie, podczas których starsza młodzież szkolna przeprowadziła wywiady z przesiedleńcami z akcji „Wisła” oraz zgromadziła pokaźny zbiór materiałów archiwalnych. Multimedialna prezentacja powarsztatowa pn. „Ukraińskie losy”;
- wystawa pn. „Akcja Wisła – 70 rocznica deportacji Ukraińców”. W foyer Braniewskiego Centrum Kultury umieszczono kilkanaście plansz przedstawiających dokumenty – fotografie i zapisy odnoszące się do kulis akcji „Wisła”, jej przebiegu i skutków;
- wystawa unikatowych ukraińskich i polskich publikacji, książek, czasopism, także z okresu przedwojennego;
- referat pn. „Akcja «Wisła» – ostatecznie rozwiązać problem mniejszości ukraińskiej w Polsce”;
- projekcja filmów: „Akcja Wisła”, „Przesiedlenia”, „Obóz Jaworzno”, „U siebie. Koniec świata i początek”, „Zagadka Norylskiego powstania”;
- koncerty solistów, zespołów i grup śpiewaczych: „Słowiańska Dusza” z Gdańska, grupa śpiewacza z Lelkowa, „Harazd” z Pieniężna, zespół taneczny „Bursztynowe Kwiaty” z Kaliningradu, bard Igor Dubickij z zespołem, dziecięcy zespół „Zariana” z Kaliningradu;
- wystawa etnograficzna „Ukraińska wyszywanka”;
- pokaz tradycyjnej mody użytkowej (z wykorzystaniem elementów haftu ukraińskiego);
- spotkanie integracyjno-biesiadne.

Partnerem przedsięwzięcia byli: Braniewskie Centrum Kultury, Starostwo Powiatowe w Braniewie oraz Stowarzyszenie Pomocy Społecznej „Socjal”. Honorowy patronat nad przedsięwzięciem objęła Monika Trzcińska – burmistrz miasta Braniewa. W przedsięwzięciu wzięło udział blisko 60 wykonawców oraz ok. 700 widzów.

e. Projekt „Dziecięce festiwale i konkursy”

I. 42. Festiwal Ukraińskich Zespołów Dziecięcych w Koszalinie

Festiwal odbył się w dn. 10–11 czerwca w Bałtyckim Teatrze Dramatycznym im. Juliusza Słowackiego w Koszalinie. Wzięły w nim udział zespoły dziecięce i soliści z różnych regionów Polski, m.in.: z Koszalina, Lęborka, Elbląga, Bytowa, Słupska, Szczecina, Kandyt, Kołobrzegu, Trzebiatowa, Białego Boru. Łącznie na scenie teatru w Koszalinie zaprezentowało się 250 młodych artystów, przedstawiając ukraińską muzykę ludową (utwory wokalne i instrumentalne), kabaret oraz inscenizacje ukraińskich bajek i obrzędów ludowych, tradycyjne tańce ukraińskie.

Podczas koncertu galowego w drugim dniu przedsięwzięcia rozstrzygnięto XV Ogólnopolski Dziecięcy Konkurs Rysunkowy „Ridni zemli didusiw mojimy oczyma” (Ziemie ojczyste dziadków moimi oczyma) i wręczono nagrody obecnym na festiwalu laureatom konkursu. Przekazano również upominki oraz dyplomy wszystkim zespołom oraz solistom, a także upominki dla wykonawców i konferansjerów festiwalu.

Partnerem festiwalu był Bałtycki Teatr Dramatyczny w Koszalinie.

II. 51. Dziecięcy Festiwal Kultury Ukraińskiej w Elblągu

Na scenie Teatru im. A. Sewruka w Elblągu w dn. 20–21 maja wystąpiły dzieci z mniejszości ukraińskiej – w wieku przedszkolnym, uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów – uczące się języka ukraińskiego w Międzyszkolnych Zespołach Nauczania z różnych regionów Polski oraz szkół z ukraińskim językiem nauczania, łącznie zaprezentowało się 395 wykonawców,

m.in.: z Elbląga, Młynar, Pasłęka, Nowicy, Morąga, Olsztyna, Lelkowa, Pieniężna, Toprzyn, Kandyt, Ostródy, Gdańska, Bytowa, Borzytuchomia, Lęborka, Bartoszyce, Bań Mazurskich, Wydmin i Bielska Podlaskiego.

Podczas pierwszego dnia odbył się koncert z udziałem wszystkich zespołów i artystów indywidualnych. Dzieci zaprezentowały program artystyczny w różnych kategoriach, m.in.: deklamacja, śpiew, gra na instrumentach, małe formy teatralne, kabaret, tańce ludowe, współczesne układy choreograficzne.

Gościem specjalnym festiwalu był Teatr „Navpaky” z Gdańska, który zaprezentował bajkę muzyczną pt. „Gdzie zniknęło morze?”. Drugiego dnia festiwalu miał miejsce koncert, w którym wystąpiły zespoły prezentujące najciekawsze elementy własnego programu.

Głównym tematem festiwalu była akcja „Wisła”. W 70. rocznicę wysiedlenia mniejszości ukraińskiej większość artystów w różnych formach odnosiła się do historii swoich bliskich.

Partnerem i współorganizatorem festiwalu był Teatr im. A. Sewruka w Elblągu.

III. XIV Przegląd Ukraińskiej Poezji Śpiewanej oraz Piosenki Autorskiej i Współczesnej – Olsztyn

Przegląd odbył się 9 grudnia w Centrum Inicjatyw i Edukacji Kulturalnych w Olsztynie, w którym wzięli udział uczniowie ze szkół podstawowych, szkół gimnazjalnych oraz średnich. Zaprezentowały się zespoły, duety oraz soliści z Olsztyna, Toprzyn, Kandyt, Bartoszyce, Dobrego Miasta i Lidzbarka Warmińskiego. W programie zaprezentowano utwory klasyków poezji ukraińskiej Iwana Franki, Łesi Ukrainki, Wołodymyra Iwasiuka, Tarasa Szewczenki. Wśród kompozycji muzyki współczesnej dominowały piosenki autorstwa Natalii Maj.

Niespodzianką dla publiczności był występ pary tanecznej Oksany Doscocz i Borysa Hałuszki, którzy zaprezentowali się w tańcu huculskim. Gościem przeglądu był zespół „Chata Wuja Be-na”.

W miesiącach poprzedzających w szkołach z ukraińskim językiem nauczania w Bartoszycach i Górowie Iławeckim oraz w siedzibie ZUWP w Olsztynie osoby zainteresowane udziałem w przeglądzie miały możliwość skorzystania z konsultacji profesjonalnych instruktorów oraz nauczycieli języka ukraińskiego.

Partnerem przeglądu było Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie.

IV. Przegląd „Święto Twórczości Dziecięcej” – Giżycko

Święto odbyło się w dniach 6–7 maja i składało się z czterech części:

Przedsięwzięcie poprzedziły warsztaty artystyczne dla dzieci pt. „Dzieci – dzieciom”, które poprowadzili instruktorzy z Giżycka i miasta partnerskiego Dubna (Ukraina) w Domu Kultury Ukraińskiej w Giżycku. W warsztatach wzięło udział ok. 100 dzieci z terenu Oddziału Mazurskiego ZUWP oraz Dubna. Własnoręcznie wykonane przez dzieci prace zostały wystawione w niedzielę w miejscu koncertu.

Przegląd odbył się w sali konferencyjnej „Biłas i Synowie” w Giżycku. W przedsięwzięciu wzięło udział 170 uczniów z Międzyszkolnych Zespołów Nauczania Języka Ukraińskiego z Bań Mazurskich, Budr, Giżycka, Gawlików Wielkich, Węgorzewa, Sobiech, Więcek i Wydmin oraz zespół przedszkolaków „Motylki” z przedszkola „Bajka” i para taneczna z klubu tańca towarzyskiego „Czar Par” z Giżycka. Gościem specjalnym święta był Dziecięcy Zespół Taneczny „Kałynońka” z Dubna, solista Illa Hawrylenko oraz bandurzystka Juliana Sajuk. Młodzi artyści zaprezentowali różnorodny program artystyczny, m.in.: piosenki, taniec, humor, teatr, poezję ukraińską i polską oraz grę na instrumentach muzycznych.

Nagrodą dla uczestników przeglądu był wyjazd do Elbląga i udział w 51. Dziecięcym Festiwalu Kultury Ukraińskiej. Spośród uczestników „Święta Twórczości Dziecięcej” została wybrana grupa uczniów z Bań Mazurskich i Wydmin do reprezentowania regionu na festiwalu w Elblągu. Ponadto wszyscy uczestnicy otrzymali dyplomy i upominki.

Podczas drugiej części święta w Centrum Aktywnego Wypoczynku „Gwarek” w Giżycku miało miejsce spotkanie integracyjne wszystkich uczestników z animatorami kultury (w programie znalazły się gry i zabawy integracyjne, konkursy).

8 maja Dziecięcy Zespół Taneczny „Kałynówka” z Dubna wystąpił w Szkole Podstawowej Nr 7 w Giżycku, gdzie znajduje się Punkt Nauczania Języka Ukraińskiego. Zespół zaprezentował uczniom, dyrekcji, nauczycielom i pracownikom szkoły m.in. tańce. Oprócz zespołu w koncercie udział wzięli: solista Illa Hawrylenko z Dubna, bandurzystka Juliana Sajuk oraz grupa wokalna z Punktu Nauczania Języka Ukraińskiego w Giżycku.

Współorganizatorem przedsięwzięcia było Giżyckie Centrum Kultury.

f. Projekt „Ukraińskie Jarmarki”

I. 31. Regionalny Jarmark Folklorystyczny „Z malowanej skrzyni”, Kętrzyn

Jarmark „Z malowanej skrzyni” miał szczególny charakter. Jego celem było przede wszystkim upamiętnienie 70. rocznicy akcji „Wisła”. W ramach Jarmarku zrealizowanego 14 maja na Zamku w Kętrzynie odbył się koncert galowy pod nazwą „Nie mamy prawa zapomnieć!” z udziałem zespołów z Polski i Ukrainy. Na scenie zaprezentowały się: Orkiestra i soliści Obwodowego Teatru Muzyczno-Dramatycznego im. T. Szewczenki w Łucku, zespół wokalny „Lisowa pisnia” z Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszycach oraz zespół poetycko-estradowy z ZSzUJN w Górowie Iławeckim. W przedsięwzięciu wzięło udział 91 artystów i blisko 1000 widzów.

II. 41. Ukraiński Jarmark Młodzieżowy „JarmaRockFEST”, Gdańsk

JarmaRockFEST zorganizowano 17–18 listopada w gdańskim Klubie „B90”.

To wydarzenie kulturalne miało charakter ogólnopolski. Zaprezentowano różne formy twórczości młodych artystów, którzy w kulturze ukraińskiej odnaleźli swoje korzenie i inspiracje (muzyka, teatr, sztuki plastyczne). Dominującym elementem festiwalu była muzyka rockowa.

I dzień

W ramach Jarmarockfest w Europejskim Centrum Solidarności odbyło się II Forum Młodzieży, podczas którego przeprowadzono trening nt. współpracy mniejszości ukraińskiej i migrantów oraz dwa panele dyskusyjne nt. tożsamości młodzieży ukraińskiej oraz stosunków między młodymi ukraińskimi migrantami i ukraińską młodzieżą z Polski.

VIII Jarmarkowe Spotkania MOŁODA MUZA:

Podczas Jarmarkowych Spotkań z Ukraińskim Teatrem Młodzieżowym „Mołoda Muza” odbył się koncert z udziałem zespołów, solistów z Polski i Ukrainy: dziecięcego zespołu „Jarmaroczok” z Gdańska, Hanny Tiekuczew – laureatki konkursu JarmaRock Talent, „Harazd” z Górowa Iławeckiego. Gościem specjalnym „Mołodej Muzy” był zespół „Sasha Boole” z Ukrainy. Na zakończenie pierwszego dnia przedsięwzięcia odbyło się after-party z udziałem DJ Danny V.

II dzień

Zgodnie z tradycją Jarmark rozpoczął Teatr „Navpaky”, tym razem z zespołem tanecznym „Studenty Tanciujut” efektywnym „Show” na otwarcie koncertu. Motywem przewodnim przedsięwzięcia była 70. rocznica akcji „Wisła”, której poświęcono koncert „Powertajmo” z udziałem orkiestry „Jarmarock Band i Goście”. Koncertowi towarzyszyły prezentacje wideo z udziałem znanych muzyków wywodzących się ze społeczności ukraińskiej odnoszących się do kwestii tożsamości, własnych korzeni, ziem rodzinnych. Podczas koncertu głównego wystąpiły gwiazdy muzyki folkowo-rockowej z Polski („Cool” z Wrocławia, „Nadija” ze Szprotawy) oraz gwiazda wieczoru – rockowy zespół z Kijowa „Skriabin”. Na zakończenie zagrał DJ Danny V.

Partnerem Jarmarku był Klub „B90”.

g. Projekt „Działalność Ośrodków Kultury Ukraińskiej”

Regionalne przedsięwzięcia kulturalne organizowane bądź współorganizowane przez ZUwP na szczeblu województw, powiatów i gmin były realizowane również w ramach projektu „Działalność Ośrodków Kultury Ukraińskiej” we współpracy z różnymi podmiotami (instytucjami kultury, samorządami). Zorganizowano m.in.:

- w styczniu i lutym odbyły się integracyjne spotkania noworoczne „Małanki” we Wrocławiu, w Olsztynie, Przemyślu, Gdańsku, Gromadce, Koszalinie, Trzebiatowie, Słupsku, Krakowie, Białym Borze, Kętrzynie, Człuchowie, Warszawie;
- XXII Wrocławska Kutia – spotkanie wigilijne mniejszości narodowych we Wrocławiu i Legnicy, 19 stycznia);
- VIII Przegląd Kołęd i Wertepów w Węgorzewie (21 stycznia);
- 45. Ogólnopolski Konkurs Pisanek im. M. Kowalskiego w Gorzowie Wielkopolskim (marzec). Konkurs realizowany we współpracy z Muzeum w Gorzowie;
- cykl przedsięwzięć Spotkania z Kulturą Ukraińską:
 - XIV Spotkania z Kulturą Ukraińską w Goleniowie (9–11 marca) – we współpracy z Goleniowskim Domem Kultury,
 - XI Spotkania z Kulturą Ukraińską w Słupsku (12 listopada) – we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną,
 - XXII Spotkania z Kulturą Ukraińską (Wałcz, Człopa, Tuczno, Sypniewo, Jastrowie, Margonin, Kołobrzeg);
- IX Otwarty Konkurs młodych deklamatorów „Poeci Ukrainy” – Szczecin (3 czerwca);
- wspólne tournée zespołu „Krajka” z zespołami „Kapela Ochrimczuka” i „Chorea Kozacka” z Kijowa w dniach 8–15 września (Warszawa, Przemyśl, Białystok, Giżycko, Elbląg, Gdańsk, Lublin);
- VIII Międzynarodowy Festiwal Programów Radiowych i Telewizyjnych „Kalinowe Mosty” (Górowo Iławeckie i Olsztyn, 4–10 czerwca) – przedsięwzięcie realizowane przez Związek we współpracy z samorządem regionu oraz mediami publicznymi z Polski oraz mediami z Ukrainy;
- koncert ukraińskiej muzyki klasycznej z udziałem światowej sławy śpiewaczki Olgi Pasiecznik i akompaniamentem Natalii Pasiecznik (Warszawa, 26 czerwca);
- X edycja „Kalejdoskop Kultur” – Festiwal Mniejszości Narodowych i Etnicznych we Wrocławiu (24 czerwca) – przedsięwzięcie realizowane we współpracy ze środowiskami wrocławskich mniejszości narodowych;
- XIII Popołudnie z Kulturą Ukraińską w Iławie (26–27 czerwca w Amfiteatrze Miejskim) – przedsięwzięcie zorganizowane we współpracy z Iławskim Centrum Kultury, parafią greckokatolicką św. Jana Apostoła;
- w Przemyślu odbył się spektakl teatralny „Otak zahynuw huska” (20 maja);
- IX edycja festiwalu „EKOŁOMYJA – Festiwal Kultury Ukraińskiej” (1 lipca). Głównym organizatorem było Stowarzyszenie Środkowo-Europejskie Centrum Szkolenia Młodzieży w Górowie Iławeckim, a współorganizatorem Koło ZUwP w Górowie Iławeckim;
- „Od tradycji do współczesności” (Gdańsk);
- XXII „Otwarcie Sezonu Kulturalnego Ukraińców Warmii i Mazur” w Srokowie (12 sierpnia) – przedsięwzięcie realizowane we współpracy z Ośrodkiem Kultury w Srokowie;

- VII Barwy Kultury Ukraińskiej w Baniach Mazurskich (20 sierpnia),
- XVIII Regionalny Festyn Ludowy w Asunach w gminie Barciany (26–27 sierpnia);
- XV Święto Urodzaju w Pieniężnie (28 sierpnia) – cykliczne przedsięwzięcie realizowane we współpracy z parafią greckokatolicką w Pieniężnie oraz samorządem gminy;
- XV Pasłęcka Uczta Kultur Wschodu (2–3 września) – przedsięwzięcie realizowane we współpracy z parafią greckokatolicką w Pasłęku, Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Pasłęku;
- XII Spotkania Kultur w Koszalinie (19 sierpnia);
- występ grup artystycznych w ramach projektu Brave Kids w Przemyślu,
- Ukraińskie Klimaty w Legnicy (22 października);
- V Festiwal Ukraińskiej Pieśni Popularnej „Jak ja sobie zaśpiewam” w Morągu (24 września) – przedsięwzięcie zrealizowane we współpracy z Ośrodkiem Kultury w Morągu;
- XIV Biografie Gdańskie (13–14 października);
- XVII Międzynarodowe Koncerty Muzyki Cerkiewnej (Giżycko i sąsiednie powiaty, 7–8 października) – przedsięwzięcie organizowane przez Związek od kilkunastu lat we współpracy z parafiami greckokatolickimi oraz samorządami na terenie województwa warmińsko-mazurskiego);
- Ogólnopolskie Dni Teatru Ukraińskiego (IX edycja miała miejsce 18–19 listopada w Olszynie);
- 10 grudnia w „Narodnym Domu” w Przemyślu odbył się koncert kapeli instrumentów ludowych „Barwy Karpat” ze Stryja;
- koncerty Szewczenkowskie w rocznicę urodzin wieszczki ukraińskiego Tarasa Szewczenki zorganizowano w 2017 r. m.in.:
 - 8–12 marca w Białym Borze,
 - 11 marca w Kętrzynie,
 - 11 marca w Komańczy,
 - 11 marca w Lidzbarku Warmińskim,
 - 12 marca w Olsztynie,
 - 26 marca w Przemyślu,
 - 19 marca w Asunach;
- uroczystości w 26. rocznicę ogłoszenia Aktu Niepodległości Ukrainy, m.in.: 24 sierpnia w Asunach, Kętrzynie, Giżycku, Górowie Iławeckim i Koszalinie, 25 października w Warszawie i Wałczu, 3 września – piknik z okazji Dnia Niepodległości i prezentacja wystawy „Ukraina, jakiej nie znamy” w Przemyślu.

Zorganizowano również rocznicowe i okolicznościowe spotkania, koncerty i odczyty, konkursy, m.in.:

– w rocznicę Wielkiego Głodu w Ukrainie (m.in. 26 listopada w Warszawie, Kętrzynie, Krakowie, Przemyślu).

W ramach projektu odbywały się również wydarzenia związane z ważnymi historycznymi rocznicami:

- (22 stycznia, 14 sierpnia, 24 sierpnia, 1 listopada) – spotkania i uroczystości na mogiłach żołnierzy ukraińskich z lat 1918–1921 w Warszawie (cmentarz prawosławny na Woli), Pikulicach k. Przemyśla, Aleksandrowie Kujawskim.

ZUwP współorganizował m.in. coroczne uroczystości poświęcone bojownikom o wolną Ukrainę. W ramach uroczystości miały miejsce liturgia, przemarsz z Przemyśla do Pikulic z udziałem wojskowej orkiestry dętej, gdzie w miejscu dawnego obozu dla żołnierzy ukraińskich odbyły się okolicznościowe przemówienia i koncert. Uczestnikami było około kilkuset Ukraińców z Polski, duchowni obu wyznań oraz delegacje z Ukrainy.

Członkowie Związku (m.in. z Białego Boru, Bielicy, Olsztyna, Ławy, Bartoszyce) uczestniczyli również w dorocznej uroczystości na cmentarzu żołnierzy ukraińskich w Aleksandrowie Kujańskim z udziałem miejscowych władz, dyplomatów, duchownych różnych wyznań oraz przedstawicieli dowództwa kozactwa ukraińskiego.

Kilkakrotnie w ciągu roku (m.in. 22 stycznia, 14 sierpnia, 24 sierpnia, 1 listopada) kierownictwo ZUwP i ukraińska społeczność Warszawy wraz z udziałem dyplomatów z Ambasady Ukrainy w RP uczestniczyła w ceremoniach złożenia kwiatów na mogiłach dowództwa wojskowego Ukraińskiej Republiki Ludowej na Cmentarzu Prawosławnym na warszawskiej Woli.

- 16 września miało miejsce tradycyjne spotkanie organizowane przez Koło ZUwP w Katowicach w miejscu dawnego Centralnego Obozu Pracy Jaworzno z udziałem byłych więźniów obozu oraz młodzieży z ZSzUJN z Górowa Iławeckiego i Bartoszyce;
- spotkania w innych miejscach związanych z historią Ukraińców z Polski, np. w Uluczu;
- uroczystości rocznicowe we wsi Wierzbica (17 sierpnia);
- struktury ZUwP, głównie z terenu Podkarpacia oraz z innych regionów organizowały wyjazdy i uroczystości w miejsca tragicznych wydarzeń z czasów II wojny światowej i okresu powojennego oraz miejscach ważnych dla tożsamości Ukraińców z Polski. Spotkania zorganizowano m.in. w: Berezce, Gorajcu, Jaworniku Ruskim, Nowym i Starym Lublińcu, Małkowicach, Młynach, Pawłokomie, Pikulicach, Piskorowicach, Wierzbicy, Woli Wołodzkiej, Uluczu, Zawadce Morochońskiej, Żurawcach;
- 6 marca – uroczystości w rocznicę tragicznych wydarzeń (wymordowanej 3 marca 1945 ukraińskiej ludności cywilnej) we wsi Pawłokoma oraz uroczystości we wsi Jawornik Ruski (miejscu urodzin kompozytora melodii hymnu ukraińskiego) M. Werbyckiego.

h. Projekt „Poznajcie nas”

Zadanie „Poznajcie nas” było odpowiedzią na narastającą w ostatnich kilku latach w Przemyśle i regionie niechęć do mniejszości ukraińskiej. Miało ono być odpowiedzią na rozpowszechniane nieprawdziwe informacje dotyczące mniejszości ukraińskiej oraz manipulacje faktami historycznymi, co prowadzi do izolacji społeczności ukraińskiej Przemyśla. Był to projekt, którego głównymi odbiorcami była młodzież, ponieważ do antyukraińskiego działania w regionie, w naszej ocenie, coraz częściej jest angażowane młode pokolenie. Uznaliśmy, że w danej sytuacji należy przeciwstawić się w sposób polegający na wzajemnym poznaniu się, zdobyciu przez młodzież polską wiedzy o mniejszości ukraińskiej oraz stworzenie przestrzeni do spotkania się młodych Polaków i Ukraińców. Zadanie miało jednocześnie służyć wzrostowi poczucia bezpieczeństwa społeczności ukraińskiej, ponieważ po cyklu warsztatów młodzież, w naszym przekonaniu, nie weźmie udziału w działaniach antyukraińskich.

Po rekrutacji, przeprowadzonej w październiku, do projektu zgłosiły się dwie szkoły: I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego w Przemyśle i Zespół Szkół Ekonomicznych im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Przemyśle. W listopadzie odbyło się 6 dni warsztatów z wrażliwości międzykulturowej – po trzy dni dla każdej ze szkół (2–3 listopada, 7–8 listopada oraz 29–30 listopada). Podczas warsztatów uczniowie zdobywali wiedzę o stereotypach, mniejszości ukraińskiej, poszanowania drugiego człowieka bez względu na narodowość czy wyznanie. Poznawali ukraińskie, ale też i żydowskie miejsca w Przemyśle. Bardzo ważnym

elementem była rozmowa dotycząca manipulacji i pokutujących stereotypów – uczniowie mogli zestawić przekonania i uprzedzenia z rzeczywistością. Część uczniów ma rodzinę w Wielkiej Brytanii i uważa, że stereotypy o Ukraińcach w Przemyślu są podobne do stereotypów o Polakach w Wielkiej Brytanii. W pracy zespołowej przygotowywali mapy miasta z uwzględnieniem miejsc związanych z tradycją ukraińską i żydowską. Uczniowie z obydwu szkół przygotowali wycieczkę po ukraińskich miejscach w Przemyślu. Łącznie odbyły się dwie takie wycieczki, każda trwała po ok. 1,5 godziny. Aby ułatwić uczniom solidne przygotowanie wycieczki, zapewniono możliwość spotkania i rozmowy z lokalnymi ekspertami: z członkiem parafii greckokatolickiej i jednocześnie diakiem w cerkwi Michałem Pulkowskim, pracownikami Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego w Przemyślu oraz pracownikiem Związku Ukraińców w Polsce w Przemyślu – Igozem Horków. W grudniu w „Narodnym Domu” odbyła się debata uczniów ze zrekrutowanych szkół z uczniami z Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Markiana Szaszkiewicza w Przemyślu. Debatę poprowadziła dr Olga Solarz – wykładowczyni Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego w Przemyślu. W czasie debaty uczniowie rozmawiali na dwa tematy: 1) Co Polaków i Ukraińców łączy – historycznie; 2) Co Polaków i Ukraińców łączy – kulturalnie. Do debat uczniowie przygotowali się bardzo solidnie i nie koncentrowali się tylko na najbardziej znanych faktach, ale sięgnęli np. do literatury romantycznej i twórczości A. Mickiewicza i T. Szewczenki. Udało się dzięki temu zwrócić uwagę uczniów na dużą liczbę pozytywnych przykładów współistnienia i przenikania się ukraińskiej i polskiej tradycji. Dodatkowo, aby wesprzeć uczniów z mniejszości w mówieniu podczas debaty o swojej tożsamości zrealizowane zostały warsztaty kompetencyjne z wystąpieniami publicznymi, które poprowadził Paweł Nowak, prezes Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców, specjalizującego się w prowadzeniu debat oksfordzkich. Uczniowie ze środowiska większościowego mieli możliwość spróbowania swoich sił podczas warsztatów artystyczno-integracyjnych: instrumentalnych (gra na instrumencie ludowym – bandurze), tanecznych (tańce ludowe) i wokalnych (śpiew autentyczny). 14 grudnia w „Narodnym Domu” odbyła się uroczysta gala zamykająca projekt „Poznajcie nas”. Podczas niej każdy uczestnik projektu otrzymał T-shirt, smycz i notes ze specjalnie zaprojektowanym logo projektu. Dyrektorzy szkół biorących udział w projekcie otrzymali pamiątkowe tablice z informacją, że dana szkoła wzięła udział w pierwszej edycji „Poznajcie nas”. Ponadto każdy uczestnik, koordynatorki oraz opiekunowie otrzymali imienny dyplom poświadczający udział w projekcie. Galę zamykającą uświetnił swoim wystąpieniem, zaproszony na tę okazję gość specjalny Jan Bartmiński – działacz Solidarności, długoletni samorządowiec, zasłużony dla dialogu polsko-ukraińskiego w Przemyślu. Nad całością zadania czuwały dwie koordynatorki: Maria Ficak i Anna Leskiw. Uczniowie ze zrekrutowanych szkół mieli swoich opiekunów w osobach nauczycieli: Bożeny Opalińskiej i Andrzeja Kręciprocha. Warsztaty z wrażliwości międzykulturowej prowadził zespół trenerski złożony z osób należących do środowiska większościowego i mniejszościowego.

i. Projekt „Chóry i Zespoły”

W ramach zadania podejmowane były działania służące podnoszeniu poziomu wykonawczego zespołów. Jednym z najistotniejszych elementów była organizacja w ciągu roku w różnych ośrodkach Polski stałych zajęć – prób, warsztatów, obozów i zlotów szkoleniowych. Próby zespołów odbywały w siedzibach Ośrodków Kultury Ukraińskiej, np. chóru „Żurawli” – w Przemyślu i Gdańsku, „Ośławian” w Mokrem, „Suzirjaczka” w Olsztynie, chóru „Kamerton” w Giżycku, zespołu „Switanok” w Lęborku, „Barwinok” w Bytowie. Zespoły „Arkan” i „Krajka” oraz grupa teatralna „PopryWse” odbywały próby również na scenie w sali teatralnej „Narodnego Domu” w Przemyślu. Schemat realizacji prób wymagał uwzględnienia specyfiki zespołów, ich poziomu, rodzaju wykonywanego repertuaru oraz specyfiki terytorialnej. Chór „Żurawli” np. pracuje w oparciu o własny, wypracowany latami schemat opanowania repertuaru. Składa się nań: 1) praca indywidualna chórzystów (w miejscu ich zamieszkania) w oparciu o

materiały i nuty dostarczone przez dyrygenta, 2) tzw. „klucze”, czyli 2–3-dniowe zloty, podczas których odbywają się zajęcia warsztatowe i praca zespołowa pod okiem dyrygenta.

W ramach zadania była realizowana promocja zespołów. Propagowanie amatorskiego ruchu artystycznego odbywało się za pomocą materiałów promocyjnych (rozpowszechnianie do robku zespołów – dystrybucja nagrań CD), artykułów w prasie, radiu, telewizji. Dokumentowanie osiągnięć zespołów artystycznych mniejszości ukraińskiej (dokumentacja fotograficzna, wewnętrzne materiały szkoleniowe – DVD, np. z rejestracji koncertów chóru „Żurawli”), przygotowanie i wydanie, dystrybuowanie materiałów informacyjno-promocyjnych (np. folder poświęcony 45-leciu ZPiT „Osławiany” z Mokrego).

W ramach realizacji zadania miały miejsce drobne uzupełnienia strojów.

Projekt umożliwił wszechstronne wspieranie i promowanie aktywności w ramach amatorskiego ruchu artystycznego społeczności ukraińskiej w Polsce. Dzięki realizacji zadania od kilku lat zauważalny jest wzrost poziomu wykonawczego zespołów oraz zainteresowania wśród dzieci, młodzieży szkolnej i studentów wywodzących się z mniejszości elementami muzycznej tradycji ukraińskiej. Z racji rozproszenia mniejszości ukraińskiej niezwykle istotną dla działalności chórów i zespołów jest możliwość wspólnego koncertowania w kraju z amatorskimi i profesjonalnymi zespołami z Ukrainy, wspólne warsztaty oraz udział w przedsięwzięciach muzycznych i warsztatowych organizowanych w Ukrainie. Wyjazdy do Ukrainy sprzyjały wymianie doświadczeń z profesjonalnymi wykonawcami oraz podnoszeniu kwalifikacji pod okiem doświadczonych pedagogów zarówno uczestników, jak i kadry instruktor-skiej zespołów.

W roku 2017 r. w ramach dotacji z MSWiA dofinansowano działalność następujących zespo-
łów:

Chór „Żurawli” – Reprezentacyjny Chór Męski Związku Ukraińców w Polsce działa od 1972 r., uczestnik oraz laureat wielu krajowych i zagranicznych festiwali. W 2017 r. chór koncertował m.in.: 28–29 stycznia – koncerty w Bani Łysowyczej, Stryju, Morszynie i Schidnyci (Ukraina) w ramach Festiwalu Bożonarodzeniowego „Pożegnanie z kolędą”; 30 kwietnia – w Przemyślu na uroczystościach 70-lecia akcji „Wisła”; 3 czerwca – w Górowie Haweckim na 60-leciu utworzenia parafii greckokatolickiej; 15 lipca – na liturgii i koncercie w Chrzanowie na uroczystościach 70-lecia akcji „Wisła” oraz 16 lipca – na koncercie w Giżycku, 2 grudnia – w Kołomyi (Ukraina) na koncercie w ramach XXXI Festiwalu im. A. Kos-Anatolskyego. Próby (zloty) chóru „Żurawli”: 27 stycznia w Przemyślu, 11–12 lutego – Gdańsk; 11–12 marca – Gdańsk; 29–30 kwietnia – Przemyśl; 2 czerwca – Górowo Haweckie; 14 lipca – Ełk; 28–29 października – Gdańsk; 16–17 grudnia – Gdańsk.

Chór „Dzereło” – mieszany chór młodzieżowy z Białego Boru w województwie zachodniopomorskim powstał we wrześniu 2005 r. Członkami są głównie uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Tarasa Szewczenki. W 2017 r. chór występował m.in.: 13 listopada – na koncercie z okazji 70-lecia akcji „Wisła” w Białym Borze, 27 listopada – koncert w rocznicę Wielkiego Głodu w Białym Borze, 18 grudnia – koncert kolęd w Białym Borze.

Chór „Oberih” – 15-osobowy chór mieszany z Miastka (woj. pomorskie) powstał w listopadzie 2010 r. W swoim repertuarze ma ukraińskie pieśni ludowe, pieśni cerkiewne, kolędy oraz piosenki estradowe. Dyrygentem chóru jest Iryna Rengach (absolwentka Uniwersytetu Kijowskiego oraz Akademii Muzycznej im. Paderewskiego w Poznaniu). W 2017 r. chór występował m.in.: 15 stycznia – koncert kolęd w cerkwi w Miastku, 17 czerwca – na III Bałtyckim Konkursie Chórów „Pomerania Cantat – Koszalin 2017”, 23 czerwca – na „Nocy Kupały” w Miastku, 11–12 listopada – na III Barwach Kultur w Miastku, 18 listopada – w Debrznie na XIII

Pomorskim Przeglądzie Zespołów folklorystycznych, Biesiadnych i Kapel Podwórkowych im. św. Andrzeja.

Zespół „Widymo” zrzesza młodzież z okolic Sanoka. W 2017 r. zespół koncertował m.in.: 8 stycznia – na II Festiwalu Kolęd i Pastorałek „Cantate Deo” w Nozdrzcu; 22–26 marca – na Festiwalu Muzyki Tradycyjnej i Ludowej „Ethniesy 2017” w Miejskim Centrum Kultury w Bydgoszczy; 16 czerwca – w Regionalnym Centrum Kultury w Kołobrzegu; 18 czerwca – na XXII Spotkaniach z Kulturą Ukraińską w Wałęckim Centrum Kultury; 8 lipca – w Skansenie w Sanoku na Sanockim Święcie Kultur Karpat Wschodnich „Karpaty – Góry Kultury”.

Zespół Pieśni i Tańca „Ośławiany” powstał w 1972 r., działa we wsi Mokre w województwie podkarpackim. Skupia młodzież szkolną, studentów i osoby pracujące. W 2017 r. zespół wystąpił m.in.: 13 lutego – w Mokrem na koncercie kolęd i wertepów; 15 lutego – w Morochowie na święcie parafialnym; 29 kwietnia – w Mokrem na uroczystościach 70. rocznicy akcji „Wiśła”; 4 czerwca – w Gorlicach na święcie parafialnym; 12 lipca – w Skansenie w Sanoku w ramach festiwalu „Karpaty – Góry Kultury”; 22 lipca – na XXXV Łemkowskiej Watrze w Zduni; 23 lipca – w Iwoniczu Zdroju na „XXII Dniach Iwonicza”; 23 lipca – w Zagórzu na XVIII Zagórskim Zjeździe Kapel Ludowych; 12–13 sierpnia – w Mokrem na koncercie z okazji jubileuszu 45-lecia zespołu oraz podczas XXVI „Święta Kultury nad Ośławą”; 26 sierpnia – w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu na „Święcie Maziarzy Łosińskich”; 3 września – w Rymanowie Zdroju na festynie dobroczynnym „W hołdzie prześladowanym chrześcijanom”.

Zespół dziecięcy „Małyniaczek” z Mokrego w 2017 r. wystąpił: 22 lipca – na XXXV Łemkowskiej Watrze w Zduni, 12–13 sierpnia – w Mokrem na koncercie z okazji jubileuszu 45-lecia zespołu oraz podczas XXVI „Święta Kultury nad Ośławą”; 19 sierpnia – w Mokrem na jubileuszu 25-lecia parafii w Mokrem.

Zespół taneczny „Witrohon” – Zespół Ukraińskiego Tańca Ludowego działający przy Zespole Szkół Ogólnokształcących im. T. Szewczenki w Białym Borze powstał w grudniu 1990 r. W 2017 r. wystąpił m.in.: 1 lipca – na XXVII Bytowskiej Watrze w Udorpiu; 20 października – na Festiwalu „Viva Ukraina Viva Polonia” we Wrocławiu, 1 grudnia – w Budynku Kulturalno-Oświatowym w Bornem Sulinowie w ramach „Spotkań z Tradycją”.

Zespół Pieśni i Tańca „Dumka” został założony w 1969 r. przez nauczyciela języka ukraińskiego Teofila Szczerbę. Podstawę jego składu od początku istnienia stanowili uczniowie tzw. „klas ukraińskich” liceum w Górowie Ławeckim.

Dziecięcy zespół wokalny „Czornobrywky” działa od 2008 r. w Pieniężnie. Tworzy go 20 dzieci z punktów nauczania języka ukraińskiego w Pieniężnie i okolicach. W repertuarze zespołu, którego kierownikiem artystycznym jest Michał Semotiuk, znajdują się ukraińskie pieśni ludowe.

Zespół taneczno-wokalny „Switanok” – zespół dziecięcy działający przy Kole ZUwP w Lęborku pod kierownictwem Renaty Romanko (choreograf Halina Harasym) – powstał w 2007 r. W 2017 r. wystąpił m.in.: 13 stycznia – na XIII edycji Miejskiego Przeglądu Jasełek w Lęborskim Centrum Kultury, 20–21 maja – na 51. Dziecięcym Festiwalu Kultury Ukraińskiej w Elblągu, 10–11 czerwca – na 42. Festiwalu Ukraińskich Zespołów Dziecięcych w Koszalinie, 30 czerwca – na XXVII Bytowskiej Watrze, 20 lipca – w Sopocie na Cepeliadzie, 21 i 23 lipca – w Lęborku w ramach Festiwalu Międzynarodowe Spotkania z Folklorem „Muzyka Regionów”, 21 października – w Borzytuchomiu na III Przeglądzie Twórczości Dziecięcej.

Dziecięcy zespół taneczny „Barwinok” istnieje od 1999 r. przy Kole ZUwP w Bytowie. W repertuarze ma klasyczne ludowe tańce ukraińskie z różnych regionów Ukrainy (kozackie, huculskie). Zespół liczy 18 uczestników. W 2017 r. zespół wystąpił: 19 marca – na Koncercie Szewczenkowskim w Bytowie, 20–21 maja – na 51. Dziecięcym Festiwalu Kultury Ukraińskiej

w Elblągu, 10–11 czerwca – na 42. Festiwalu Ukraińskich Zespołów Dziecięcych w Koszalinie, 30 czerwca i 1 lipca – na XXVII Bytowskiej Watrze, 3 września – na dożynkach gminy Bytów, 21 października – w Borzytuchomiu na III Przeglądzie Twórczości Dziecięcej.

Dziecięcy zespół „Suzirjaczko” – Wokalny Zespół Dziecięcy z Olsztyna brał udział w projektach wolontariatu pracowniczego „Moc Dobra”. W 2016 r. zespół wydał swoją drugą płytę „Zaśpiewajmy razem przyjaciele”. W 2017 r. wystąpił m.in.: 17 stycznia – na koncercie Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Olsztynie, 12 marca – na Koncercie Szewczenkowskim w Teatrze im. S. Jaracza w Olsztynie, 17 marca – na Koncercie Szewczenkowskim w Asunach, 5 maja – na koncercie w cerkwi w Morągu z okazji jubileuszu parafii, 11 maja – na koncercie z okazji 70. rocznicy akcji „Wisła” na zamku w Olsztynie, 13 maja – w rocznicę akcji „Wisła” w cerkwi w Olsztynie, 21 maja – na 51. Dziecięcym Festiwalu Kultury Ukraińskiej w Elblągu, 3 czerwca – w cerkwi w Górowie Iławeckim z okazji jubileuszu parafii, 10 czerwca – w Bukwałdzie na Parafialnych Dniach Rodziny, 18 czerwca – w Barcianach na Festiwalu Kultur, 21 czerwca – w Olsztynie na zakończenie roku szkolnego w Międzyszkolnym Zespole Nauczania Języka Ukraińskiego, 12 lipca – Lwów (Ukraina), „Koncert na wodzie”, 19 sierpnia – na koncercie w Trzebiatowie, 24 sierpnia – na koncercie w Mrzeżynie, 1 października – na koncercie z okazji 70. rocznicy akcji „Wisła” w Dobrym Mieście, 7 października – na święcie parafialnym w Olsztynie, 13 października – w Olsztynie na koncercie z okazji Dnia Nauczyciela, 28 października – w Górowie Iławeckim na XVIII Archidiecezjalnym Przeglądzie Twórczości Religijnej, 19 listopada – na koncercie charytatywnym pt. „Dzieci dla Sofijki” w cerkwi w Olsztynie, 9 grudnia – na XIV Przeglądzie Ukraińskiej Poezji Śpiewanej w Olsztynie, 20 grudnia – w Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie na finale projektu „Barwy Kultur”.

Chór „Kamerton” Oddziału Mazurskiego ZUwP – 18-osobowy chór mieszany z Giżycka. Powstał w 2008 r. Śpiewają w nim członkowie społeczności ukraińskiej z terenu powiatu giżyckiego i powiatów sąsiednich. Chórem dyryguje Wiktoria Petiuk (absolwentka dyrygentury Państwowego Uniwersytetu w Równem). W 2017 r. chór wystąpił m.in.: 15 stycznia – na koncertach kolęd w Pozezdrzu i Kruklankach, 11 marca – w Kętrzynie (kino „Gwiazda”) na Koncercie Szewczenkowskim, 1 kwietnia – na koncercie muzyki cerkiewnej w Zawadach Elckich, 26 maja – w Operze i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku na XXXVI Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Cerkiewnej, gdzie zajął III miejsce w kategorii chórów parafialnych, 25 czerwca – w Giżycku na liturgii w cerkwi greckokatolickiej, 2 lipca – w Giżycku podczas jubileuszu 190-lecia poświęcenia kościoła ewangelicko-augsburskiego.

„Dyki Bdzoły” – zespół młodzieżowy działający przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 4 w Legnicy im. Bohdana I. Antonycza z dodatkowym językiem ukraińskim. Zespół, w którego skład wchodzi uczniowie gimnazjum i liceum (8 osób), działa od kilkunastu lat (dawniej jako „Wesółka”), od 2006 r. występuje pod nazwą „Dyki Bdzoły”. Kierownicy: Irena Winnik i Andrzej Hubiak. W jego repertuarze znajdują się wokalne aranżacje ukraińskich pieśni ludowych.

Zespół taneczny „Horycwit” – istnieje od kilkunastu lat przy IV Liceum Ogólnokształcącym im. B.I. Antonycza w Legnicy, działa pod kierownictwem Zoriany Ozymok. W swoim repertuarze posiada tańce z różnych regionów Ukrainy.

Grupa teatralna przy IV Liceum Ogólnokształcącym im. B.I. Antonycza w Legnicy. Kierownik – Olga Wysoczańska. W repertuarze zespołu znajdują się spektakle na motywach ludowych (*ukrajński wieczornicy*) oraz klasyków ukraińskich i światowych (np. *Newilnyk* T. Szewczenki, *Kopciuszek*, *Alicja w Krainie Czarów* Ch. Dogsona, *Nad Dniпром* O. Olesia). Grupa liczy 25 osób.

„Dobroto” (dawniej „Trzy Strony Wschodu”) – to projekt muzyczny dwóch zespołów „Kadarka” (Gdańsk) i „Tygiel Folk Banda” (Elk). Zespół liczy 8 członków. W 2017 r. wystąpił: 13–14

października – w Gdańskim Teatrze Miniatura na „Biografiach Gdańskich”, 13–16 lipca – na Festiwalu Kultur Świata „Okno na świat” w Centrum św. Jana w Gdańsku, 3 lutego – na Festiwalu „Sploty 2017”, Grodziskie Spotkania Wielokulturowe w Grodzisku Mazowieckim.

Zespół „Krajka” z Przemyśla istnieje od listopada 2011 r. Zespół tworzą uczniowie bądź absolwenci ukraińskich szkół Przemyśla – gimnazjum i liceum Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. ks. Markiana Szaszkiewicza, zauroczeni tradycją białego śpiewu i wielogłosowymi harmoniami pieśni ukraińskiej. Wspólne wielogłosowe śpiewy to dla nich tradycja kultywowana w najbliższym, rodzinnym gronie. Folklor Polesia czy Naddnieprza – to prazródła kultury, której czują się organiczną częścią, a którą pragną poznawać głębiej, dzielić się nią i utrwaląć. Folklor Nadsania, Łemkowszczyzny czy Bojkowszczyzny to kultura, z której wyrastają bezpośrednio. Opiekunem artystycznym zespołu jest Tatiana Nakonieczna. Zespół w 2017 r. koncertował m.in.: 2 stycznia – na „Opłatku wielokulturowym” w Przemyśle, 11 marca – w Białym Borze w ramach koncertu ku czci Tarasa Szewczenki, 30 kwietnia – w Przemyśle w ramach uroczystego koncertu poświęconego 70. rocznicy akcji „Wisła”, 8 września – w Pracowni Kultury Maki w Lublinie, 9 września – w Białymstoku, 10 września – w Giżyckim Centrum Kultury, 11 września – w Szkole Muzycznej w Elblągu, 12 września – w Gdańsku, 13 września – w „Nowym Świecie Muzyki” w Warszawie, 15 września – w Przemyśle, 21 października – we Wrocławiu w ramach Festiwalu „Viva Ukraina Viva Polonia”, 22 października – w Legnicy w ramach cyklu „Ukraińskie Klimaty”. Koncert w dniach 8–15 września zespół odbył w ramach wspólnego tournée z zespołami „Kapela Ochrimczuka” i „Chorea Kozacka” z Kijowa.

Zespół taneczny „Arkan” działa od 1991 r. przy Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. M. Szaszkiewicza w Przemyśle. Do września 2009 r. kierownikiem i choreografem był Andrzej Putko, absolwent Kijowskiego Państwowego Instytutu Kultury. W 2017 r. występował m.in.: 19 lutego – na koncercie zespołów tanecznych „Na pograniczu” – w „Narodnym Domu” w Przemyśle, 19 marca – na Koncercie Szewczenkowskim w Jarosławiu, 31 marca – we Lwowie na Festiwalu „Barwy Galicji” – na konkursie sztuki tanecznej (I etap), 28 kwietnia – we Lwowie na Festiwalu „Barwy Galicji” – na konkursie sztuki tanecznej (Koncert Laureatów, gdzie zespół zdobył III miejsce), 4 czerwca – na koncercie „Ukrajńska Besida” w Lublinie, 17 czerwca – podczas XXI Dni Kultury Ukraińskiej w Giżycku, 18 czerwca – na koncercie w Wydminach, 20 października – na koncercie w polskiej szkole w Mościskach (Ukraina), 21–22 października – w Sokalu (Ukraina) na Festiwalu Sztuki Choreograficznej „Sokałske suzirja”, gdzie zajął I miejsce.

Dziecięca grupa teatralna „A czemu?” (A dlaczego?) Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. M. Szaszkiewicza w Przemyśle. Grupa liczy 15 osób. W swym repertuarze posiada inscenizacje bajek ukraińskich (*Bida nawczyt’*, *W czużomu pirji*, *Szaty dla oseni*), a także inscenizację poświęconą wybitnej ukraińskiej pisarce Łesi Ukraince. Kierownikiem zespołu jest Maria Tucka. W 2017 r. występowała m.in.: 21 lutego – na uroczystościach Dnia „Ridnej mowy” w ZSO nr 2 im. M. Szaszkiewicza w Przemyśle, w koncercie w rocznicę Wielkiego Głodu w katedrze greckokatolickiej w Przemyśle.

Zespół wokalny „Łem My” z Komańczy w 2017 r. wystąpił: 28 stycznia na koncercie kolęd w m. Dołyna (Ukraina), 29 stycznia na koncercie kolęd we Lwowie, 4 lutego na 3. edycji kolęd w Komańczy, 12 marca na Koncercie Szewczenkowskim w Komańczy, 29 kwietnia w 70. rocznicę akcji „Wisła” w Mokrem, 13 maja na koncercie jubileuszowym 10-lecia zespołu „Łopienka” w Cisnej, 21 maja na XVII Łemkowskim Kermeszu w Olchowcu, 16 lipca na Dniach Cisnej, 21 lipca na XXXV Łemkowskiej Watrze w Zdyni, 5 sierpnia na lokalnym święcie w Hostowicach (Słowacja), 26 sierpnia na koncercie w Cisnej, 16 września na koncercie w Skansenie sanoc-

kim, 17 września na „Pożegnaniu lata” w Leśnej Willi w Komańczy, 8 października na koncercie w Grabownicy Starzeńskiej, 29 października na koncercie w Szczawnem.

Kapela bandurzystów „Weseli bandurky” Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu. Grupa w swym repertuarze ma klasyczne i ludowe melodie wywodzące się z różnych regionów Ukrainy. Zespołem liczącym 25 osób kieruje Marta Korecka. W 2017 r. kapela występowała m.in.: 19 marca na Koncercie Szewczenkowskim w Jarosławiu, 26 marca na Koncercie Szewczenkowskim w Przemyślu, 4 czerwca na koncercie „Ukraińska Besida” w Lublinie, 17 czerwca podczas XXI Dni Kultury Ukraińskiej w Giżycku, 18 czerwca na koncercie w Wydminach, 28–29 października na V Międzynarodowym Konkursie Bandurzystów „Wołyński kobzaryk” w Łucku (Ukraina).

Młodzieżowa grupa teatralna „PopryWse” (Mimo wszystko) Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu. Grupa liczy 25 osób. W swym repertuarze ma własne adaptacje utworów literackich i dramatycznych wybitnych twórców literatury ukraińskiej, a także inscenizacje poświęcone akcji „Wisła” czy Wielkiemu Głodowi w Ukrainie oraz inscenizacje ludowych bajek ukraińskich. Kierownikiem zespołu jest Anna Leskiw. W 2017 r. grupa wystąpiła m.in.: 28 kwietnia na uroczystościach poświęconych akcji „Wisła” w Operze Lwowskiej, 30 kwietnia w Przemyślu na uroczystościach 70-lecia akcji „Wisła”, 17 czerwca podczas XXI Dni Kultury Ukraińskiej w Giżycku, 18 czerwca na koncercie w Wydminach, 22 lipca na XXXV Łemkowskiej Watrze w Zdyni, 16 września w Jaworznie w Młodzieżowym Domu Kultury na uroczystościach rocznicowych 70-lecia akcji „Wisła”.

4. Działalność w zakresie edukacji i wychowania

a. Działalność edukacyjna w ramach projektu „Ośrodki Kultury” i in.

W ramach projektu promowano współczesną literaturę w języku ukraińskim z Ukrainy oraz rodzimą twórczość literacką poprzez organizację wieczorów literackich, konkursów deklamatorskich, spotkań oraz wykładów popularnonaukowych. W 2017 r. zorganizowano:

- Koncert Poezji Śpiewanej w Gdańsku;
- 3 czerwca miała miejsce dziewiąta edycja przedsięwzięcia konkursu recytatorskiego poezji ukraińskiej dla dzieci i młodzieży „Poeci Ukrainy” w Szczecinie, nowatorskiego projektu, którego uczestnikami są głównie dzieci z punktów nauczania języka ukraińskiego z terenu województwa;
- IX Wojewódzki przegląd małych form teatralnych w Bartoszycach „Ja i mały teatr” (3 listopada);
- całoroczne zajęcia integracyjne dla dzieci w „Narodnym Domu” w Przemyślu;
- warsztaty w ramach projektu Polska Lab (Przemyśl);
- zajęcia warsztatowe w ramach „Szkoły Dialogu” (Przemyśl);
- konkurs literacki „W świecie Bohdana Ihora Antonycza” w Legnicy,
- konkurs recytatorski „Lubimo ridnu mowu” we Wrocławiu (21 listopada).

W ramach projektu realizowano również całoroczne zajęcia pozaszkolne **dla dzieci i młodzieży**, w tym zajęcia edukacyjne z elementami etnografii, folkloru, geografii, historii Ukrainy oraz literatury, zajęcia pozaszkolne w ramach skautingu. Zorganizowano kursy podnoszenia kwalifikacji wychowawców i instruktorów organizacji „Płast” oraz animatorów projektów kulturalnych. Oddział w Elblągu zorganizował XXI Ogólnopolski Turniej Piłki Nożnej dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (21 listopada), I Turniej Piłki Nożnej Ukraińców w Polsce (9 kwietnia). Cele edukacyjne ZUwP realizował w poszczególnych oddziałach dzięki takim projektom jak „Od tradycji do współczesności” w Gdańsku. We Wrocławiu działalność edukacyjna, w tym warsztaty językowe i etnograficzne.

Cele edukacyjne Związku były realizowane również przez organizowanie prelekcji, seminariów naukowych i popularnonaukowych oraz konferencji na tematy związane z literaturą, szeroko rozumianą kulturą i sztuką oraz z historykami zajmującymi się dziejami mniejszości ukraińskiej w Polsce i relacjami polsko-ukraińskimi, m.in.:

- w ramach Uniwersytetu Otwartego „Na styku kultur” w Szczecinie (w czasie trwania roku akademickiego cykliczne spotkania i wykłady co dwa tygodnie);
- debata „Powojnie bez retuszu. Ukraiński aspekt” (Warszawa, 7 czerwca) z udziałem Marka Łuczyny (reportera, dziennikarza), prof. Andrzeja Paczkowskiego (historyka, wykładowcy akademickiego); Rafała Wnuka (historyka, doktora habilitowanego), Wiesława Romanowskiego (dziennikarza, uczestnika opozycji w okresie PRL). Debata była połączona z koncertem muzyki ukraińskiej i muzyki pogranicza w wykonaniu Julii Doszny i Antoniego Pilcha oraz pokazem filmu „Obóz Jaworzno”;
- „Ukraina – inaczej” – dyskusja z udziałem dysydenta Josyfa Ziselsa na temat relacji ukraińsko-żydowskich oraz współczesnej Ukrainy (20 października – Przemyśl, 23 października – Warszawa);
- prezentacja książki Pawła Smoleńskiego *Syrop z piołunu* (Warszawa, 19 listopada);
- konferencja naukowa „Mniejszość ukraińska w powiecie wałęckim 1947–2017. Obcy wśród swoich czy współobywatele?” oraz wernisaż wystawy „Mniejszość ukraińska w powiecie wałęckim 1947–2017” (Wałcz, 19 listopada);
- spotkanie autorskie z Piotrem Durakiem (*Świątynie wygnane*) w Przemyślu;
- prezentacja dr. Iwana Matkowskiego książki o Iwanie France (Przemyśl);
- spotkanie autorskie z historykiem prof. Janem Pisulińskim (Przemyśl);
- prezentacja książki *Epocha Mytropolyta* i spotkanie z autorką Iryną Hack (Przemyśl);
- konferencja „Piłsudski–Petlura. Trudne sprawy”. Z udziałem m.in. wnuczki Józefa Piłsudskiego, historyków z Polski i Ukrainy (Przemyśl, 10 czerwca);
- prezentacje periodyków poświęconych szeroko rozumianej tematyce ukraińskiej, m.in. rocznika „Almanach Ukraiński” 2017, połączone ze spotkaniem z redaktorem Almanachu dr. Rostysławem Kramarem.

Przeprowadzono działania służące rozwojowi szkolnictwa w języku ukraińskim i edukacji pozaszkolnej, m.in. poprzez wspieranie nadzoru metodycznego, współpracę z placówkami doszkalającymi pedagogów, prowadzenie lekcji języka ukraińskiego w Międzyszkolnych Punktach Nauczania Języka Ukraińskiego, organizowanie kursów doskonalenia języka, kursów podnoszenia kwalifikacji (np. ogólnopolskie i międzynarodowe konferencje dla nauczycieli, seminaria i szkolenia w ramach projektów realizowanych wspólnie z Ukraińskim Towarzystwem Nauczycielskim, Wojewódzkimi Ośrodkami Metodycznymi, Kuratoriami Oświaty oraz placówkami edukacyjnymi z Ukrainy).

Liderzy Związku brali udział w konsultacjach oświatowych z przedstawicielami władz Ukrainy, pracownikami Ministerstwa Oświaty Ukrainy zajmującymi się współpracą z organizacjami diaspory ukraińskiej, delegacją parlamentarzystów z Komisji Oświaty Rady Najwyższej Ukrainy.

ZUwP zajmował się również inicjowaniem i realizacją projektów edukacyjnych dla członków ZUwP (szefów struktur regionalnych) służących podnoszeniu kwalifikacji w dziedzinie wdrażania projektów oświatowych, organizacji przedsięwzięć kulturalnych, promocji kultury, fundraisingu; koordynacją wspólnych inicjatyw szkoleniowych realizowanych z organizacjami pozarządowymi z Polski i Ukrainy:

- 6 kwietnia – spotkanie z publicystką, aktywistką Obywatelskiego Komitetu Solidarności z Ukrainą Izą Chruślińską, Danutą Kuroń (Fundacja Edukacyjna im. Jacka Kuronia), Pawłem Winiarskim (Uniwersytet Powszechny w Teremiskach) na temat wzmocnienia potencjału społeczności lokalnych;
- 21–22 października członkowie ZUwP brali udział w pracach I Forum Ukraińskich Organizacji i Inicjatyw w Polsce oraz konferencji zorganizowanej przez Krajową Platformę Współpracy na rzecz Integracji;
- 4–5 listopada – spotkanie i warsztaty w Przemyślu z Anną Dąbrowską (prezes Stowarzyszenia „Homo Faber” z Lublina) na temat wielokulturowych projektów edukacyjnych, pracy z migrantami.

W ramach działalności Związku odbyły się m.in.: prezentacja współczesnego kina ukraińskiego, polskich i ukraińskich reportaży telewizyjnych oraz teledysków, organizowanie spotkań z twórcami kultury, parlamentarzystami, dziennikarzami, ekspertami, samorządowcami, oficjalnymi przedstawicielami państwa ukraińskiego, przedstawicielami diaspory ukraińskiej i innych mniejszości narodowych i etnicznych z Polski oraz z obywatelami Ukrainy przebywającymi w Polsce:

- Przegląd Kina Ukraińskiego w Koszalinie, Trzebiatowie, Kołobrzegu (14–16 grudnia);
- prezentacja filmu fabularnego „Żywi” (Koszalin, Warszawa);
- 15–17 grudnia – „Spotkania z filmami Andrzeja Wajdy” w Przemyślu;
- pokaz filmów festiwalu filmowego „Watch Docs” w Przemyślu (6–8 października);
- Związek Ukraińców w Polsce był partnerem i wspierał organizacyjnie Festiwal Filmów Ukraińskich w Warszawie zorganizowany w dniach 4–8 października w kinie „Iluzjon”.

ZUwP współpracował z regionalnymi, lokalnymi i ogólnopolskimi mediami z Polski, Ukrainy i innych krajów w dziedzinie promocji kultury ukraińskiej, historii i kultury Ukraińców w Polsce, historycznych i kulturowych relacji polsko-ukraińskich, sytuacji w Ukrainie, współpracował z mediami publicznymi z Polski w przygotowywaniu audycji w języku ukraińskim oraz mediami z Ukrainy w trakcie przygotowania materiałów dziennikarskich ukazujących życie społeczności ukraińskiej w Polsce, zajmował się promowaniem europejskich aspiracji Ukrainy.

b. Obozy „Płast” (obóz nowactwa, obóz junactwa)

Obóz „Płast” – Nowacki odbył się 11–22 lipca w Mokrem (woj. podkarpackie) w budynku Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Mokrem. Łącznie w obozie wzięło udział 28 dzieci z mniejszości ukraińskiej w wieku 6–12 lat. Za organizację i przeprowadzenie obozu odpowiadało 7 instruktorów-wychowawców organizacji „Płast” (5 z Polski, 2 z Ukrainy). Komendantem była Ewa Popowicz.

Obóz „Płast” – Junacki pn. „Switankowi wichy” (stacjonarno-wędrowny), odbył się w dniach 1–11 lipca we wsi Zdynia (woj. małopolskie). Obóz został przeprowadzony według metodyki skautingu, uczestnikami były dzieci i młodzież (12–18 lat) należące do mniejszości ukraińskiej w Polsce (31 osób). Obóz odbywał się pod namiotami. Odpowiedzialnymi za przeprowadzenie programu było 7 instruktorów organizacji „Płast” z Polski i Ukrainy. Komendantem obozu była Ołena Bodnar.

c. Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży na Warmii i Mazurach

Zadaniem warsztatów artystycznych dzieci i młodzieży, funkcjonujących pod nazwą „Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży na Warmii i Mazurach” jest zapoznanie uczestników z tradycją i kulturą ukraińską (śpiew, taniec, folklor, obrzędy i zwyczaje oraz współczesna Ukraina). W ramach zadania 30 września i 1 października zostały zorganizowane zajęcia i warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży z następujących miejscowości: Pasłęk, Lelkowo, Pieniężno, Godkowo, Księżna, Nowica, Młynary, Orneta i Elbląg. W projekcie uczestniczyło 95 dzieci oraz 10 nauczycieli języka ukraińskiego. Program zajęć obejmował następujące dziedziny:

- śpiew i taniec (nauka piosenek ukraińskich oraz tańców ludowych) – prowadzenie instruktor Michał Semotiuk oraz nauczycielka Iwona Onufrijuk,
- techniki garncarskie – prowadzenie Waldemar Nisiewicz,
- domowy wyrób mydełek ziołowych – prowadzenie Ewa Nisiewicz,
- robótki ręczne (podkowy ozdobne, kartki świąteczne, bombki z papieru, kwiaty z resztek skóry i papieru – prowadzenie Maria i Anna Demkowicz, Maria Futrega i Bohdan Mejer,
- otwarta lekcja „Chleb w tradycji Ukraińców” – prowadzenie Maria Futrega,
- lekcja „pozytywy bycia członkiem mniejszości narodowej w Polsce”,
- zajęcia warsztatowe prowadzone przez prof. Marka Melnyka z UWM,
- lekcja na temat roli młodzieży studenckiej w środowisku ukraińskim – prowadzenie Michał Prytuła,
- lekcja prezentacyjna o bandurze (instrumencie kozackim) i historii kozactwa ukraińskiego – prowadzenie Iwanna Kazanowska.

Na zakończenie warsztatów zaprezentowany został program artystyczny dla elbląskiej publiczności.

5. Działalność w sferze społecznej i życia publicznego

Struktury ZUwP aktywnie współpracowały na szczeblu ogólnopolskim i regionalnym z innymi organizacjami pozarządowymi, zwłaszcza przy projektach wsparcia dla Ukrainy oraz pomocy rannym uczestnikom tzw. Rewolucji Godności (Euromajdanu), ofiarom wojny na wschodzie Ukrainy oraz ich rodzinom. Związek współpracował również z organizacjami innych mniejszości narodowych w kwestiach procedur grantowych, relacji z administracją państwową i samorządami. W kilku miastach zorganizowano wspólne przedsięwzięcia kulturalne i edukacyjne.

Przedstawiciel Związku uczestniczył w pracach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych, Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, Światowego Kongresu Ukraińców, a także Ukraińskiej Ogólnoswiatowej Rady Koordynacyjnej.

Wśród aktywności członków Związku w sferze społecznej i życia publicznego w 2017 r. podkreślić należy:

- 24 kwietnia prezes Piotr Tyma brał udział wraz z dr. Adamem Bodnarem, Rzecznikiem Praw Obywatelskich w panelu zorganizowanym w ramach konferencji naukowej nt. „Akcja «Wisła» w 1947 r.: wydarzenia, konteksty, współczesna kwalifikacja”. Organizatorami konferencji były: Zakład Dziejów Ziemi Wschodnich Instytutu Studiów Politycznych PAN, Polsko-Ukraińskie Forum Partnerstwa przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych;
- 30 września przedstawiciel ZUwP brał udział w Forum Europy Wschodniej w Lublinie;
- przedstawiciele ZUwP brali udział w przedsięwzięciach organizowanych w ramach 50-lecia Światowego Kongresu Ukraińców (UWC) m.in. w Przemyślu (1 maja);
- prezes Piotr Tyma brał udział w rocznej naradzie Światowego Kongresu Ukraińców w Kijowie (25–26 sierpnia) oraz obchodach 50-lecia UWC we Lwowie w „Dniach Diaspo-

ry Ukraińskiej (27–30 sierpnia), a także konferencji zorganizowanej w Parlamencie Europejskim w Brukseli (27 października);

- prezes Piotr Tyma brał udział w pracy powołanego przez Fundację im. Stefana Batorego Forum Polska–Ukraina. Forum gromadzi polityków, ekspertów, działaczy pozarządowych, dziennikarzy i liderów opinii publicznej z Polski i Ukrainy. W ramach Forum w 2017 r. zorganizowano debaty i konferencje z udziałem uczestników Forum w Warszawie i Kijowie.

a. Działania interwencyjne

W ramach działalności interwencyjnej Zarząd Główny Związku Ukraińców w Polsce podejmował działania w sprawach przeciwdziałania aktom agresji skierowanym przeciwko społeczności ukraińskiej, w tym agresywnych wpisów ksenofobicznych na forach internetowych, dewastacji ukraińskich upamiętnień i mogił. Między innymi monitorowano wpisy na forach internetowych i portalach społecznościowych, we współpracy z prawnikiem opracowano oficjalne pisma i zawiadomienia do organów ścigania, MSWiA, Prokuratora Generalnego, sądów oraz przygotowano dokumentację fotograficzną. Przekazano również informacje do mediów odnośnie oceny ww. zjawisk.

W 2017 r. dużo uwagi poświęcono kwestii niszczenia grobów oraz pomników ukraińskich w Polsce, a także mowie nienawiści w Internecie. Przygotowano dwa wystąpienia/prezentacje na posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych, przygotowano szereg wystąpień do Prokuratora Generalnego, prokuratur miejscowych, nawiązano współpracę z posłami na Sejm RP. Przeprowadzono konsultacje z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka oraz zwalczaniem mowy nienawiści (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, „Otwarta Rzeczpospolita”). Przygotowano również wystąpienie do Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO).

Zorganizowano wizytę i spotkanie na temat problematyki społeczności ukraińskiej z RPO dr. Adamem Bodnarem.

Usystematyzowaniu i podniesieniu jakości działań interwencyjnych Związku służyła realizacja projektu w ramach dotacji przyznanej na realizację projektu o nazwie „Przeciwdziałanie dyskryminacji” na podstawie umowy z 6 października 2016 r. (wniosek nr w/0191/23305). W ramach tego projektu podjęto następujące działania:

1. opracowano instrukcję dla koordynatorów i wolontariuszy monitorujących na temat przestępstw z nienawiści, ich identyfikacji, zgłaszania,
2. przeprowadzono warsztaty instruktarsze dla grupy monitorującej/wolontariuszy,
3. organizowano spotkania grupy roboczej,
4. prowadzono stały monitoring zdarzeń: Internetu, mediów pod kątem aktów/zdarzeń dyskryminacyjnych, przestępstw z nienawiści,
5. rozpowszechniano informacje w celu wpływu na opinię publiczną, mobilizowania do potępienia aktów dyskryminacyjnych,
6. podejmowano działania medialne, spotkania z przedstawicielami mediów, udzielano informacji o podejmowanych działaniach i „przestępstwach z nienawiści”,
7. informowano właściwe organy państwa o aktach dyskryminacyjnych, przestępstwach z nienawiści,
8. podejmowano interwencje u przedstawicieli parlamentu, rządu, policji, Rzecznika Praw Obywatelskich, komisji sejmowych i rządu, deputowanych Parlamentu Europejskiego, przygotowano wnioski/projekty interpelacji poselskich,
9. podejmowano działania prawne obejmujące: analizę zdarzeń, sporządzanie zawiadomień o podejrzeniu popełniania przestępstw „z nienawiści” (z art. 118 kk, art.

- 119 kk, art. 126a kk, art. 195 kk, art. 196 kk, art. 212 kk, art. 255 kk, art. 256 kk, art. 257 kk, art. 261 kk, art. 262 kk), analizę spraw, zapoznanie się aktami spraw, konsultacje prawne w prowadzonych sprawach, sporządzanie zażaleń na postanowienia, udział w posiedzeniach sądu, przygotowanie prywatnych aktów oskarżenia, reprezentację pokrzywdzonych i oskarżonych w postępowaniach,
10. przygotowano raport w językach polskim i angielskim *Mniejszość ukraińska i migranci z Ukrainy w Polsce. Analiza dyskursu (Ukrainian minority and migrants from Ukraine in Poland. Discourse analysis)*.

Konkretne działania podjęte w ramach projektu „Przeciwdziałanie dyskryminacji”:

1. Instrukcja dla koordynatorów i wolontariuszy monitorujących.
Opracowano instrukcję dla koordynatorów i wolontariuszy monitorujących na temat przestępstw z nienawiści. W instrukcji omówiono istotę przestępstw z nienawiści, ich rodzaje, zbieranie i zabezpieczanie dowodów, zgłaszanie przestępstw organom ścigania, sposób komunikacji wolontariuszy i innych osób, które ujawniły przestępstwo ze ZUwP. W trakcie realizacji projektu podjęto współpracę oraz konsultowano kwestie związane z praktyczną realizacją projektu z: Fundacją Wiedza Lokalna, Stowarzyszeniem Otwarta Rzeczpospolita, Stowarzyszeniem „Hejt Stop”, Amnesty International, stowarzyszeniem Homo Faber, Fundacją „Nasz Wybór”, Fundacją „Ukraina” (Wrocław), Zjednoczeniem Łemków. W trakcie realizacji projektu współpracowaliśmy także z: RPO, Komisją Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, marszałkiem Senatu B. Borusewiczem, posłami: A. Szłapką, S. Nitrasem, M. Święcickim, R. Tyszkiewiczem, eurodeputowanym M. Bonim, ambasadą Kanady w RP, Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, firmą SAS Logistic, Światowym Kongresem Ukraińców.
2. Warsztaty instruktażowe
Warsztaty przeprowadzono dla grupy monitorującej/wolontariuszy (Warszawa, Wrocław). Prowadzili je Piotr Tyma, adw. Piotr Fedusio, dr Marek Troszyński. Omówiono istotę przestępstw z nienawiści, ich rodzaje, zbieranie i zabezpieczanie dowodów, zgłaszanie przestępstw organom ścigania, sposób komunikacji wolontariuszy z koordynatorami poszczególnych segmentów projektu, osobami, które ujawniły przestępstwo, zasady monitoringu Internetu (komunikację w mediach społecznościowych, narzędzia, zbierania i oznaczanie tekstów).
3. Spotkania grupy roboczej
W toku realizacji projektu odbywały się spotkania robocze osób zaangażowanych w realizację projektu, wolontariuszy monitorujących media lokalne, sytuację migrantów, liderów lokalnych środowisk mniejszości i migrantów, na których omawiano bieżące problemy i wypracowywano schemat działań. Spotkania odbywały się w różnych miejscowościach: Warszawa, Przemyśl, Gdańsk, Ełk.
4. Monitoring zdarzeń/aktów dyskryminacyjnych
W toku realizacji projektu prowadzono stały monitoring Internetu, mediów oraz sytuacji we „wrażliwych” regionach kraju pod kątem aktów/zdarzeń dyskryminacyjnych, przestępstw z nienawiści. Monitoring obejmował wpisy (komentarze), artykuły, wypowiedzi osób publicznych, informacje prasowe o zdarzeniach dyskryminacyjnych, popełnionych przestępstwach. Informacje o podejrzeniu popełniania przestępstwa uzyskiwano też od pokrzywdzonych, świadków zdarzenia i z innych źródeł osobowych. Uzyskane informacje podawano wstępnej analizie, a następnie przekazywano prawnikowi w celu oceny prawnej pod kątem realizacji znamion przestępstw z art. 118 kk, art. 119 kk, art. 126a kk, art. 195 kk, art.

196 kk, art. 255 kk, art. 256 kk, art. 257 kk, art. 261 kk, art. 262 kk, sporządzenia stosownego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i dalszego prowadzenia.

5. Działania medialne

Podjęmowano działania medialne mające na celu informowanie opinii publicznej oraz polityków o narastającym problemie dyskryminacji i przestępstw z nienawiści. Brano udział w spotkaniach z przedstawicielami mediów, udzielano informacji o podejmowanych działaniach i „przestępstwach z nienawiści”, informowano o skali zagrożeń, poszczególnych zdarzeniach. W oparciu o materiały przygotowane przez ZUwP w prasie, radio, Internecie oraz mediach społecznościowych mogły pojawić się artykuły ukazujące problem dyskryminacji i mowy nienawiści wobec mniejszości ukraińskiej i migrantów z Ukrainy („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, Wschodnik.pl, Prostir.pl, Agencja UKRINFORM, „Nasze Słowo”, radio TokFM, Radio Svoboda). Działania informacyjne miały na celu wywarcie wpływu na opinię publiczną do przeciwdziałania i potępienia aktów dyskryminacyjnych i promowania właściwych postaw obywatelskich.

6. Podjęmowano interwencje u przedstawicieli parlamentu, rządu, Rzecznika Praw Obywatelskich, Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP; Pełnomocnika ds. Równego Traktowania, Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, ABW; dyplomatów USA, Ukrainy, Kanady, deputowanych PE, Sekretariacie Konwencji Ramowej Rady Europy o Ochronie Mniejszości, informowano o aktach dyskryminacyjnych, przestępstwach z nienawiści, pojawieniu się kampanii skierowanej przeciwko migrantom, przygotowano wnioski/projekty interpelacji poselskich.

7. Przedstawiciele ZUwP brali udział w pracach Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP oraz Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, inicjowali omówienie zagadnień objętych projektem, informowali pisemnie o zaistniałych zdarzeniach.

Przedstawiciele ZUwP zaangażowani w realizację projektu wzięli m.in. udział w posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Przedstawiciel ZUwP przedstawił na posiedzeniu KMNiE stanowisko organizacji mniejszości narodowych i etnicznych wobec *Projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, ustawy o muzeach, ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary oraz ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej*. Podjęto również rozmowy w kwestii ww. zmian ustawy z ekspertami, m.in. prof. Grzegorzem Motyką.

8. Opracowano i złożono pismo do premier RP oraz do RPO o interwencję w sprawie tzw. „spisu osób innych narodowości niż polska” prowadzonego przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie. Pismem z dnia 17 maja 2017 r. zastępca dyrektora Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego w Zachodniopomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie zwrócił się do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast tego województwa o przesłanie m.in.:

- „informacji o osobach innych narodowości posiadających obywatelstwo polskie”,
- o wskazanie „ilości tych osób zameldowanych na terenie gminy/miasta”.

Pismo to wywołało zaniepokojenie ZUwP, gdyż zestawienie treści tego pisma z treścią ustawy o zarządzaniu kryzysowym, a w szczególności z art. 1, 2, 3 i 14 ustawy wska-

zywało, iż obecność na terenie województwa zachodniopomorskiego osób innych narodowości (niż polska), a posiadających obywatelstwo polskie rozpatrywana jest w kategoriach „zagrożenia” na obszarze województwa zachodniopomorskiego, jako „sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa”. W tej sprawie interweniowano w KMNiE Sejmu RP oraz KWRZiMN. Współpracowano również w ukazaniu ww. zagadnienia z mediami (GW, TVN).

9. Działania prawne

Działania te obejmowały:

- a. analizę zdarzeń, analizę spraw w toku, analizę akt, konsultacje prawne, sporządzanie zawiadomień o podejrzeniu popełniania przestępstwa, sporządzanie zażaleń na postanowienia, udział w posiedzeniach sądu, reprezentację pokrzywdzonych i oskarżonych w postępowaniach, analizę projektu zmiany ustawy o IPN (druk sejmowy nr 806),
- b. sprawy prowadzone są przez sądy i prokuratury w Warszawie, Przemyślu, Lubaczowie, Kętrzynie, Kielcach, Szczecinku, Koszalinie, Wrocławiu, Myśliborzu, Rzeszowie,
- c. spraw w toku/prowadzonych ogółem – 49,
- d. złożono 37 zawiadomień o podejrzeniu popełniania przestępstw, w takich sprawach jak:
 - stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej (art. 119 § 1 kk),
 - publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa z art. 119 § 1 kk lub publiczne pochwalanie popełnienia tego przestępstwa (art. 126a kk),
 - złośliwe przeszkadzanie publicznemu wykonywaniu aktu religijnego (art. 195 kk),
 - publiczne nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych (art. 256 § 1 i 2 kk),
 - publiczne znieważenie grupy ludności lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej (art. 257 kk),
 - znieważanie pomnika (art. 261 kk),
 - znieważanie i ograbianie miejsca spoczynku zmarłego (art. 262 kk).
- e. projektem objęto część spraw karnych, które były wcześniej wszczęte i się toczyły,
- f. pomimo zakończenia projektu znaczna część spraw nadal jest w toku, jest monitorowana i oczekuje na rozstrzygnięcie właściwych organów; w razie potrzeby niezasadne decyzje zostaną zaskarżone,
- g. spraw karnych zakończonych wyrokiem skazującym za czyn z art. 256 § 1 kk i art. 257 kk – 1 (wyrok prawomocny),
- h. spraw karnych zakończonych uniewinnieniem za czyn z art. 256 § 1 kk – 1 (wyrok nieprawomocny),
- i. spraw karnych zakończonych umorzeniem lub odmową wszczęcia śledztwa/dochodzenia – 15, z czego część jest nieprawomocna, została zaskarżona zażaleniem i jest w toku,
- j. złożono zażalenia na umorzenie śledztwa/dochodzenia – 15 zażaleń,
- k. wstąpiono do procesu karnego jako organizacja społeczna (art. 90 kpk) – 2 sprawy,

- l. udzielono pomocy prawnej (obrona) członka mniejszości ukraińskiej w sprawie karnej niezasadnie podejrzanego o propagowanie ustroju totalitarnego (art. 256 kk) – sprawa prawomocnie umorzona,
- m. udzielono pomocy prawnej w sprawach karnych o zniesławienie (art. 212 kk):
 - przygotowano dwa prywatne akty oskarżenia po stronie pokrzywdzonych (art. 212 kk) – sprawy w toku,
 - obrona oskarżonych w dwóch procesach sądowych o zniesławienie (art. 212 kk) – 2 sprawy, obie umorzono.

Wybrane sprawy objęte projektem:

A. Publiczne nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych (art. 256 § 1 kk) oraz publiczne znieważanie grupy ludności lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej (art. 257 kk)

Projektem objęto część spraw karnych będących już w toku, wcześniej wszczętych z zawiadomienia ZUwP, jak też sprawy nowe.

1. 26 czerwca 2016 r. w Przemyślu grupa mężczyzn zaatakowała procesję religijną organizowaną przez Cerkiew Greckokatolicką z udziałem wiernych cerkwi greckokatolickiej i prawosławnej narodowości ukraińskiej na Ukraiński Cmentarz Wojskowy w Przemyślu/Pikulice. Procesja miała religijny i legalny charakter. Naruszono nietykalność cielesną uczestnika procesji religijnej, rozdarto koszulę, pod adresem wiernych (uczestników procesji) wykrzykiwano „wyp...ać z Polski”, „bandyci, mordercy”, „znajdzie się kij na banderowski ryj”, „zabiję cię”, „roz...ię ci ten aparat”, jednemu z uczestników wyrwano chorągiew religijną. W sprawie wszczęto dochodzenie, po czym przeciwko kilkunastu osobom skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Przemyślu o czyn z art. 195 kk, art. 257 kk i inne. Proces jest w toku (PR 1 Ds. 629.2016; SR w Przemyślu II K 599/17). ZUwP ww. sprawie złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i wstąpił do procesu sądowego w charakterze organizacji społecznej, a także wspiera osoby, które zdecydowały się wstąpić do procesu w charakterze oskarżycieli posiłkowych. Sprawa ta ma charakter o tyle wyjątkowy, iż doszło do ataku na procesję religijną, w sytuacji gdy ochraniana ona była przez policję.
<https://www.youtube.com/watch?v=QpzXsXlanxk>
2. 10 grudnia 2016 r. w Przemyślu podczas tzw. marszu „Orląt Przemyskich” wzniesiono okrzyk „śmierć Ukraińcom”, „je...ać Ukrainę”, „ruska k...wa”, a także publicznie nawoływano do nienawiści na tle różnic narodowościowych poprzez wznoszenie okrzyków „Przemyśl–Lwów zawsze polski”. Zdarzenie miało miejsce na ul. Kościuszki pod budynkiem Ukraińskiego Domu Ludowego (art. 119 § 1 kk i art. 256 § 1 kk). W sprawie wszczęto śledztwo, a następnie skierowano akt oskarżenia do SR w Przemyślu przeciwko A.K. za okrzyk „śmierć Ukraińcom”. Oskarżony został uniewinniony. Wyrok jest nieprawomocny (II K 31/17).
<http://prostir.pl/перемишль-вигуки-смерть-українцям/>
<http://przemysl.naszemiasto.pl/artukul/zdjecia/marsz-orlat-przemyskich-i-lwowskich-w-przemyslu-zdjecia,3947364,galop,23116934,t.id.tm,zid.html>
3. Na portalu www.nowiny24.pl użytkownik o nazwie „Przemyślanin” umieścił wpis o treści „W Przemyślu przy ul. Spółki znajduje się szkoła ukraińska. Polscy też powinni wrzucić tam koktajle, Wyrównały by się stosunki dobrosąsiedzkie”. Prokuratura Rejonowa w Przemyślu zatwierdziła postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia z art. 255 § 1 kk i art. 256 § 1 kk (PR 2 Ds.402.2017). Sąd Rejonowy w Przemyślu nie

uwzględnił zażalenia ZUwP (II Kp 497/17). ZUwP zwrócił się do RPO o wniesienie kasacji.

4. Na stronie „Przemyskie Bractwo” na portalu społecznościowym Facebook zamieszczono zdjęcia koszulek z napisem „ŚMIERĆ BANDEROWCOM” oferując je do sprzedaży. Prokuratura Rejonowa w Przemyśle odmówiła wszczęcia dochodzenia (PR 4 Ds.143.2017), a Sąd Rejonowy zażalenia ZUwP nie uwzględnił. ZUwP wystąpił do RPO o wniesienie kasacji.

<https://www.facebook.com/PrzemyskieBractwo/posts/920704148030202?hclocation=ufi>

<https://www.facebook.com/skleppb/?fref=ts>

5. Na portalu społecznościowym Facebook utworzono tzw. wydarzenie o nazwie „Gdańsk wyjeżdża do Przemyśla 26 czerwiec 2017” (wskazano błędną datę) i umieszczono wpis o treści „ŚMIERĆ WROGOM OJCZYZNY”. W tzw. szczegółach informacji wpisano „...do Przemyśla 26 czerwca, wtedy bandersyny robią sobie pielgrzymkę...” (w czerwcu co roku ma miejsce w Przemyśle procesja religijna organizowana przez mniejszość ukraińską). Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe w Warszawie odmówiła wszczęcia dochodzenia (sygn. akt PR 4 Ds. 44.2017). Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe utrzymał w mocy zaskarżone (III Kp 550/17).

https://mobile.facebook.com/events/237301760057479?context=%7B%22ref%22%3A%22%22%2C%22action_history%22%3A%22null%22%7D&aref=3

6. Na portalu społecznościowym Facebook na stronie „Husaria Polska” pod wpisem „W tym roku banderowcy w Przemyśle organizują marsz 11 czerwca (panichida)...” różni użytkownicy dokonali wpisów o treści „Zamiast tej wody lepiej użyć...” (i tu rysunek pistoletów, noży, bomb), „Nap...lać ile wlezie SS banderowców”, „Lance do boju, szable w dłoni Ukrainca gon, gon, gon!!!!”, „Organizować się panowie i na p...zde ich... sk...ńskie psy ukraińskie... k...wy...”, „ubij wredne gady”, „J...ać te k...wy”, „J...ać Ukraińców”. „Jak złapiemy polamiemy”, „Raz sierpem raz młotem ukraińska cholote”, „A na wiosnę zamiast liści będą wisieć ukraińcy”, „Lepiej jechać od Przemyśla i N...bać im”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe umorzyła dochodzenie wobec niewykrycia sprawców (4 ds. 513.2017). Na skutek zażalenia ZUwP, w którym wyjaśniono, w jaki sposób można ustalić sprawców, Prokuratura podjęła umorzone postępowanie na podstawie art. 327 § 3 kpk.

7. Sprawa T.K. (Kielce)

Na portalu społecznościowym Facebook T.K. zamieścił wpis/komentarz odnoszący się do Ukraińców opatrzonej nazwą użytkownika „Andrzej Klicki” o treści „to zwierzęta-nie ludzie”, „rzesze ludności polskiej która ta swołocz urządziła”, „ukraińce (w końcu nie mówimy tu o ludziach tylko o pasożytach) nie są żadnym narodem, ta hołota powstała z bandytów i zwyrodniałców... ze zdrajców”, „Lepszy sąsiad Rusek, niż Ukrainiec”, „banita (Ukrainiec) zawsze pozostanie mendą, i wpije nóż w plecy”, „tałatajstwo”, „bandyci”, „stworzyli sobie swój język, jednak są tak ograniczeni umysłowo”, „Nie zgodzę [się] jednak z twierdzeniem że Ukraińcy są ludźmi”.

ZUwP złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 256 § 1 kk i art. 257 kk. Sąd Rejonowy w Kielcach II Wydział Karny wyrokiem z dnia 12 września 2016 r. (sygn. akt II K 496/16) uznał oskarżonego T.K. winnym tego, że publicznie, za pomocą sieci Internet nawoływał do nienawiści na tle różnic narodowościowych oraz publicznie znieważał grupę ludności ukraińskiej, tj. czynu z art. 256 § kk w zb. z art. 257 kk na karę grzywny (2 tys. zł).

Sąd nie miał wątpliwości, iż ww. wpis odnosi się do osób narodowości ukraińskiej. Sąd uznał, iż wypowiedzi oskarżonego w rodzaju „rzesze ludności polskiej która ta swołocz

urządzała”, „hołota powstała z bandytów i zwyrodnialców... ze zdrajców”, „Lepszy sąsiad Rusek, niż Ukrainiec”, „banita (Ukrainiec) zawsze pozostanie mendą, i wpije nóż w plecy” wzbudzają silne uczucia niechęci, wręcz wrogości do narodu ukraińskiego, a tym samym stanowią nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych w rozumieniu art. 256 § 1 kk.

Sąd ocenił także, iż wpis/komentarz oskarżonego w rodzaju „to zwierzęta nie ludzie”, „swołocz”, „hołota powstała z bandytów i zwyrodnialców... ze zdrajców”, „Lepszy sąsiad Rusek, niż Ukrainiec”, „banita (Ukrainiec) zawsze pozostanie mendą, i wpije nóż w plecy”, „tałatajstwo”, „ograniczeni umysłowo”, „menda” stanowi znieważanie, gdyż wyraża pogardę.

Stopień społecznej szkodliwości czynu Sąd ocenił jako znaczny uzasadniając, iż oskarżony (skazany) swoim zachowaniem godził w istotne dobra prawne, jakimi jest spokój, porządek publiczny, część i godność grupy narodowościowej.

Wyrok jest prawomocny.

8. Sprawa utworu muzycznego „Nie wybaczę”

Na stronie internetowej www.youtube.com opublikowano nagranie muzyczne (klip) o nazwie „Nie wybaczę” w wykonaniu śpiewaka z Częstochowy o pseudonimie „artystycznym” „STOPA”. Utwór zawiera m.in. następujące zwroty: „jaka Ukraina, to przecież nie jest państwo”, „polska prowincja, powinniśmy ją odbić”, „ku...skie zastępy”, „banderowców rozbić, a jak trzeba, to wyplewić i utopić we krwi”, „na pale powbijać”, „Lwów od zawsze polski”, „wybić watahę wilczą, co napada zimą”, „odbierzemy swoje, a bandyci zginą”, „dla mnie Ukrainiec, to potwór w ludzkiej skórze”, „niehumanitarne śmiecie”, „z ojca na syna mają krew na rękach, dopaść sk...syna i niech zdycha w mękach”, „dobrzy Ukraińcy, to tylko ci martwi”. ZUwP złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 256 kk i art. 257 kk. Dochodzenie umorzono z uwagi na niewykrycie sprawcy. Na skutek kolejnego wniosku ZUwP skierowanego do Prokuratora Generalnego dochodzenie podjęto i autorowi i wykonawcy ww. utworu K.R. postawiono zarzut o czyn z art. 256 kk. Postanowieniem z dnia 27 marca 2017 r. dochodzenie umorzono:

- w sprawie publicznego nawoływania do nienawiści do narodu ukraińskiego poprzez opublikowanie utworu muzycznego „Nie wybaczę” na portalu youtube.pl wobec, że nie ustalono, kto udostępnił przedmiotowy utwór w Internecie,
- w sprawie posiadania i prezentowania utworu muzycznego „Nie wybaczę” zawierającego treści określone w art. 256 § 1 kk, wobec tego, że czynu dopuszczono się w ramach działalności artystycznej,
- w sprawie napisania i wykonania (nagrania) utworu „Nie wybaczę” wobec tego, że zachowanie to nie miało charakteru publicznego.

Postanowienie jest prawomocne.

<https://www.youtube.com/watch?v=ddH3vsP5Zo&feature=youtu.be>

Pod ww. utworem pojawiają się wpisy nawołujące do nienawiści na tle różnic narodowościowych oraz znieważające osoby narodowości ukraińskiej, które są przedmiotem odrębnego zawiadomienia.

9. Na portalu społecznościowym Facebook utworzono stronę o nazwie „Ukraińska V kolumna w Polsce”. Obok tytułu strony zamieszczono fragment logo Związku Ukraińców w Polsce oraz napis „Związek Ukraińców w Polsce”. Sprawca wskazując, iż Ukraińcy i Związek Ukraińców w Polsce stanowią tzw. V kolumnę nawołuje do nienawiści wobec Ukraińców (PR 4 Ds.1501.2017).

<https://www.facebook.com/Ukrai%C5%84ska-V-kolumna-w-Polsce-514729365331686/>

10. 15 października 2016 r. w audycji radiowej „RaPP – Radiowy Przegląd Prasy” emitowanej przez stację radiową „Polskie Radio Koszalin” współprowadzący audycję Wojciech Cejrowski stwierdził: „Ukraińcy to gwałciciele i rzeźnicy”, „No więc, na Pańskie pytanie, czy wszyscy Ukraińcy, stwierdzam, że wszyscy”. Dochodzenie prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w Szczecinku dwukrotnie umarzano wobec braku znamion czynu zabronionego z art. 257 kk (PR Ds.1413.2017). ZUwP złożył zażalenie na postanowienie Prokuratora, które oczekuje na rozpatrzenie przez Sąd.
<http://www.radio.koszalin.pl/pl/program-issue/rapp-radiowy-przegląd-prasy-rapp-radiowy-przegląd-prasy.11048.html>
11. Na portalu społecznościowym Facebook użytkownik o nazwie Józef Wojnach zamieścił zdjęcie Piotra Tymy (Ukraińca, prezesa ZUwP). Na zdjęciu nad i pod postacią P. Tymy umieszczono napis „KARA ŚMIERCI! DLA BANDEROWCA!”. Obok zdjęcia P. Tymy J. Wojnach zamieścił wpis „Za nawoływanie do mordów jest tylko stryczek Banderowskie ściervo dotowane przez obecnych rezydentów RP”. Poniżej, kolejny użytkownik o nazwie Sławomir Kobryn zamieścił wpis odnoszący się do P. Tymy o treści: „... jak bym ch...ja złapał to Niewinem Co bym zrobił”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe umorzyła dochodzenie (PR 4 Ds.28.2017). Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe na skutek zażalenia ZUwP uchylił zaskarżone postanowienie (III Kp 1115/17).
12. Na portalu społecznościowym Facebook zamieszczono wpis adresowany do Piotra Tymy o treści „Ty ukraińsko szmato pamiętaj na terenie w Polsce jest ponad 200 dobrze wyszkolonych chłopaków co są już w Polsce a niektórzy zaras wrócą z donbasu. A wtedy nikt nie pomoże bydłu z upa”. Pod wpisem zamieszczono zdjęcie zamaskowanej osoby trzymającej karabin maszynowy mierzącej w jakiś cel. W sprawie wszczęto dochodzenie (PR 4 Ds.1291.2017).
<https://www.facebook.com/messages/requests/t/messengerniedostepny?notif t=message request¬if id=1506103879305408>
13. Na portalu społecznościowym Facebook pod profilem dziennikarza Igora Isajewa (który na portalu przyznał, iż jest Ukraińcem) umieszczono wpisy o treści: „Ukraińskie ściervo”, „...k...rwo”, „Ty k...rwo j...bana Banderowska... Wyp...dalej na upainu”, „już niedługo ukraińska kur**”, „Niech cie k...rwo ukraińska tylko złapie a będziesz miał majdan chochole j...bany”, „...lepiej dla Ciebie żebyś wrócił do domu”, „Śmieciu, Ty skończysz jak Twoi psi koledzy na majdanie... kundlu”, „pier...lony upowcy potomku morderców banderowców sadystów mordujących niewinne kobiety dzieci starców i mężczyzn”, „Żebyś zdechł ukraiński pomiole”, „Tępy kacap stfu”. Sprawa jest prowadzona przez Prokuraturę Rejonową Warszawa-Praga Północ (sygn. akt PR 4 Ds.1206.2017).
14. Na stronie internetowej www.kresy.pl pod artykułem pt. „Za pieniądze Sorosa będą ścigać mowę nienawiści wobec Ukraińców” zamieszczono wpisy o treści: „Bezczelność motłochu w naszym kraju sięga zenitu”, „...na każdym kroku wyniszczają Polskę i starają się zastraszyć Polaków.... dzicz...”, „Cwane i przebiegłe upadlińskie szmaty przesiąknięte chorym dekalogiem ukraińskich nacjonalistów...”, „Podstępne ukraińskie, banderowskie bydło... nic się nie zmieniło. Są podstępni, nieludzy i bezszczelni”, „A wy k...rwy banderowskie jak wypowiadacie się o polakach i ruskich wy j...bane szumowiny za dużo sobie zaj...bane padliny pozwalacie”, „Nigdy prawdziwy Polak nie będzie dawał się z kurami banderowskimi”, „Wypierdz...laj więc chachłacka mendo na chachłackie stopy do swych banderowskich ziomali, nikt cię do Polski nie zapraszał, nikt na siłę tutaj cię nie trzyma, nikt niczego ci nie obiecywał. Nie życzę sobie by banderowskie sk...wysyny...”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe w Warszawie odmówiła wszczęcia postępowania karnego (sygn. akt PR 4 Ds.162.2017). Sąd Rejo-

nowy dla Warszawy-Pragi Południe w Warszawie utrzymał w mocy postanowienie, które zaskarżył ZUwP. ZUwP złożył do RPO wnioski o złożenie kasacji.

15. Na portalu www.kresy.pl użytkownik o nicku gotan@gotan zamieścił wpis dotyczący osób narodowości ukraińskiej o treści: „Jakim prawem tacy pobratymcy bandery żyją...”, „Przeganiając to ścierwo do swoich na wschodzie”, „To najbardziej obrzydliwi zbrodniarze na świecie”, „...tzw. Ukraińiec, to dzicz bez humanitarnych hamulców. Najgorsze ścierwo zbrodniarzy!”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe umorzyła dochodzenie z powodu niewykrycia sprawcy (PR 4 Ds.471.2017). Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe na skutek zażalenia ZUwP uchylił zaskarżone postanowienie (III Kp 1355/17).
16. Na portalu społecznościowym Facebook na stronie „Polskie piekielko” pod artykułem „Ukraińcy wykupują mieszkania w Krakowie” użytkownik o nazwie Adam Wodzisław zamieścił wpis odnoszący się do osób narodowości ukraińskiej o treści: „Sąd te szmaty banderowskie mają tyle kasy”. Podobnie na portalu www.kresy.pl pod artykułem *Ukraińcy wykupują mieszkania w Krakowie* użytkownik banderacwel zamieścił wpis odnoszący się do osób narodowości ukraińskiej o treści: „Ścierwa banderowskie powinno się wypędzić z naszego kraju bo karaluch zasługuje na większe poszanowanie niż rwy UPAdlińskie”. ZUwP złożył w sprawie zawiadomienie o podejrzeniu popełniania przestępstwa. Sprawa jest w toku.
17. Telewizja Superstacja emitowała program ukraińskojęzyczny o nazwie „Na czasie UA”. Pod nagraniem audycji zamieszczonej na youtube.com pojawiły się wpisy o treści: „...nadawajcie 24h po ukraińsku i tak nikt inny oprócz tej swołoczy was nie ogląda”, „Tytuł programu winien brzmieć «Banderowskie wieści»”, „Swołocz”, „Na czasie UPA” „Wyp...dalać brudasy k...rwa następni. Po ch...j tu oni!?!?!?!... Będziemy ih na p...zde walich na ch...j im to??? Wyp...dalać do siebie Rumuny pierd...one”. Wpisy te są przedmiotem zawiadomienia ZUwP o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 256 § 1 kk i art. 257 kk.
18. W sklepie PPHU Bimex w Barlinku została umieszczona na widoku publicznym tabliczka z napisem o treści: „Każdy obywatel Ukrainy po opuszczeniu kasy będzie poddany kontroli”. ZUwP złożył zawiadomienie z dnia 2 października 2017 r. o podejrzeniu popełnienia przestępstwa publicznego znieważania grupy ludności z powodu jej ukraińskiej przynależności narodowej, stosowania gróźb bezprawnych wobec ludności ukraińskiej z powodu jej przynależności narodowej oraz pomawiania grupy ludności ukraińskiej o kradzież, tj. przestępstwa art. 119 § 1 kk, art. 257 kk. Zwrócono się też z prośbą o interwencję do RPO.
<https://finanse.wp.pl/skandaliczna-tabliczka-w-sklepie-w-barlinku-kazdy-obywatel-ukrainy-bedzie-poddany-kontroli-6171321000953473a>
19. Na fasadzie muru budynku przy ul. M. Mochnackiego 15 w Rzeszowie, w którym mieści się Konsulat Honorowy Ukrainy w Rzeszowie namalowano napis o treści: „RAUS” Ukraina=OUN UPA”, „Waffen SS” oraz symbol powieszzonej swastyki. ZUwP złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Sprawca został ustalony, zatrzymany, postawiono zarzuty, akt oskarżenia skierowano do sądu.
20. W listopadzie 2016 r. we Wrocławiu podczas tzw. „marszu patriotów”, J. Międlar publicznie podczas swego przemówienia z trybuny wznosił okrzyki: „o fabryce kłamstwa sterowanej przez ukraińskiego Żyda Adama Michnika”, o Żydach do śmietnika, o „ban-

derowcach zalewających Wrocław i Polskę”. ZUwP założył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 256 § 11 k i art. 257 kk (PR 2 Ds.280.2016).

<https://www.youtube.com/watch?v=8xaIAeHQQMI>

<http://www.gazetawroclawska.pl/wiadomosci/a/marsz-patriotow-2016-we-wroclawiu-uczestnicy-precz-z-ue-zdjecia,11448620/>

B. Niszczenie i znieważanie pomników upamiętniających osoby/ofiary narodowości ukraińskiej. Znieważanie miejsc pochówku

W latach 2014–2017 w południowo-wschodnich rejonach Polski (Hruszowice, Mołodycz, Pikulice, Wierzbica, Radruż) doszło do niszczenia oraz znieważania pomników posadowionych na cmentarzach lub poza nimi, upamiętniających osoby/ofiary narodowości ukraińskiej i zdarzenia z okresu II wojny światowej oraz późniejszych konfliktów. Zdarzenia te objęto projektem z uwagi na fakt, iż tego typu zdarzenia miały podłoże narodowościowe (zaskłóci historyczne spowodowane konfliktem polsko-ukraińskim), wpływają na wzajemne relacje polsko-ukraińskie i wywoływały/wywołują falę mowy nienawiści.

1. Maj 2014 r. – znieważono pomnik na cmentarzu w m. Mołodycz (pow. Jarosław); dochodzenie umorzono wobec niewykrycia sprawcy (KPP w Jarosławiu, RSD-65/14, Prokuratura Rejonowa w Przemyślu, 4 Ds.318/2014);
2. Sierpień–listopad 2014 r. na cmentarzu komunalnym w m. Hruszowice (gm. Stubno, powiat przemyski, woj. podkarpackie) nieznani sprawcy oblali farbą pomnik, na pomniku naniesiono napis „Śmierć katom Wołynia i Donbasu”, „J...bać UPA” oraz znak tzw. Falangi, w sąsiedztwie pomnika umieszczono na rurach powbijanych w ziemię zdjęcia zawierające wizerunki ciał ludzkich i inne hasła znieważające i nawołujące do nienawiści na tle różnic narodowościowych; dochodzenie umorzono (Prokuratura Rejonowa w Przemyślu, 4Ds. 502/14; KP w Medyce sygn. akt RSD-M116/14):
 - co do nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych (art. 256 § 1 kk) – wobec niewykrycia sprawców,
 - co do znieważenia pomnika (oblanie farbą, napisy) (art. 261 kk) – wobec braku znamion czynu zabronionego, gdyż uznano, iż „obiekt” ten nie stanowi pomnika w rozumieniu prawa, gdyż został wzniesiony „nielegalnie i bez opinii Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa”,
 - co do znieważenia miejsca pochówku (art. 262 § 1 kk) – wobec braku znamion czynu zabronionego, gdyż uznano, iż „obiekt” ten nie jest pomnikiem nagrobnym, nagrobkiem, stąd nie doszło do znieważenia miejsca spoczynku zmarłego.

W latach 2016 i 2017 ZUwP składał w sprawie wnioski o podjęcie postępowania udostępniając Policji ogólnie dostępny w Internecie film/nagranie wideo z miejsca zdarzenia.

W kwietniu 2017 r. ww. pomnik na cmentarzu w Hruszowicach został zburzony z wniosku wójta gminy Stubno, a elementy pomnika wywiezione poza teren cmentarza i użyte jako budulec na drogę.

<https://www.portalprzemyski.pl/nielegalny-pomnik-upa-w-powiecie-przemyskim-rozebrany-po-23-latach-pierwsza-taka-akcja-w-polsce-galeria-zdjec/>

Sprawa ta jest przedmiotem dalszej analizy prawnej, gdyż ZUwP wszedł w posiadanie dowodu w postaci oświadczenia notarialnego mieszkańca Hruszowic poświadczającego, iż miejsce to jest miejscem pochówku.

3. Luty-marzec 2015 r., Wierzbica (powiat tomaszowski), na terenie cmentarza na znajdującym się tam pomniku upamiętniającym poległych żołnierzy UPA nieznany sprawca naniósł czerwoną farbą napis „Śmierć UPA”, symbol Polski Walczącej oraz uszkodził pomnik. Śledztwo prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w Hrubieszowie zostało umorzone z uwagi na brak znamion czynu zabronionego:
 - co do art. 256 § 1 kk i art. 257 kk wskazano, iż naniesienie czerwoną farbą napisu o treści „Śmierć UPA” nie stanowi nawoływania do nienawiści na tle narodowościowym, ani znieważania grupy z powodu jej przynależności narodowej, „a jedynie i wyłącznie zachowania te [...] ukierunkowane zostały przeciwko gloryfikowaniu antypolskiej organizacji jaką była Ukraińska Powstańcza Armia...”,
 - co do art. 261 kk wskazano, iż uszkodzony pomnik nie jest pomnikiem w rozumieniu art. 261 kk, gdyż został wybudowany bez „wymaganych przepisami pozwoleń, decyzji, uzgodnień i opinii”, a nadto pomnik nie został posadowiony na miejscu pochówku.
4. Czerwiec 2015 r., Radruż (powiat lubaczowski, woj. podkarpackie), zniszczono ukraiński pomnik znajdujący się na terenie miejscowego cmentarza, stłuczono tablicę memorialną na pomniku, zamontowano na nim tablicę z napisem „skur...syńskie pomioty”. ZUwP wskazywał, iż jest to miejsce pochówku. W sprawie odmówiono wszczęcia dochodzenia (KPP w Lubaczowie sygn. akt ROW-126/15, Prokuratura Rejonowa w Lubaczowie sygn. akt PR Ds. 295.2016) z art. 261 kk. Sąd Rejonowy w Lubaczowie po rozpoznaniu zażalenia ZUwP utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie (sygn. akt II Kp 48/15).

ZUwP w odrębnym zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wskazał, iż miejsce, na którym stoi pomnik jest miejscem spoczynku zmarłych (zabitych) i na dowód tego przedstawił pisemne notarialne oświadczenie świadka potwierdzające fakt pochówku. I w tym przypadku odmówiono wszczęcia dochodzenia o znieważenie miejsca pochówku, świadka zaś nie przesłuchano (art. 262 § 1 kk, PR w Lubaczowie, PR Ds.295.2016). Sąd Rejonowy utrzymał w mocy to postanowienie.

W sprawie tej ZUwP wystąpił do Rzecznika Praw Obywatelskich o wniesienie kasacji do SN w oparciu o naruszenie prawa materialnego, tj. art. 261 kk poprzez błędną jego wykładnię.
5. Maj 2016 r., na Ukraińskim Cmentarzu w Przemyśle znieważono miejsca pochówku żołnierzy Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz osób rozstrzelanych w m. Liszna. Dochodzenie umorzono wobec niewykrycia sprawy (sygn. akt PR 1 Ds.243.2016).
6. Październik 2016 r., Werchrata (woj. podkarpackie), uszkodzono pomnik („monument”) znajdujący się na miejscowym cmentarzu, poprzez skucie z pomnika płyty pamiątkowej z nazwiskami poległych osób narodowości ukraińskiej. Film ukazujący niszczenie pomnika został opublikowany w Internecie:

<https://pl.sputniknews.com/polska/201610104035819-Polska-pomnik-UPA-zniszczenie/>

ZUwP złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa publicznego nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych (art. 256 § 1 kk).

W mediach wskazywano, iż:

„Odpowiedzialność za akt wandalizmu wzięła na siebie radykalna nacjonalistyczna grupa Obóz Wielkiej Polski, która opublikowała wideo z dewastacji pomnika”.

<http://wschodnik.pl/polska/item/8184-na-poludniu-polski-znow-zniszczono-ukrainski-pomnik.html>

Na członków „Obozu Wielkiej Polski” jako sprawców wskazuje też portal „sputnik-news”:

„Członkowie skrajnie prawicowej partii Obóz Wielkiej Polski zniszczyli pomnik Ukraińskiej Armii Powstańczej (zakazana w Rosji OUN-UPA) we wsi Werchrata na wschodzie Polski – podaje dzisiaj portal Kresy”.

<https://pl.sputniknews.com/polska/201610104035819-Polska-pomnik-UPA-zniszczenie/>

Na członków OWP wskazuje też portal kresy.pl:

„OWP umieściło w Internecie film opatrzony swoim logiem, na którym widać jak dwaj mężczyźni skuwają i demontują pomnik poświęcony Ukraińskiej Powstańczej Armii we wsi Werchrata”.

<http://www.kresy.pl/wydarzenia,spoleczenstwo?zobacz/polska-zniszczono-kolejny-pomnik-upa-video>

Sprawa jest w toku (pod nadzorem Prokuratury Rejonowej w Przemyślu, PR 4 Ds.567.2017).

C. Zniesławienie (art. 212 kk)

W ramach projektu udzielono pomocy prawnej w czterech sprawach karnych o zniesławienie (art. 212 kk). W dwóch sprawach ZUwP udzielił pomocy prawnej pokrzywdzonym, gdyż wypowiedzi miały charakter mowy nienawiści kierowanej pod adresem mniejszości ukraińskiej w Polsce, członków ZUwP i samego ZUwP. W dwóch sprawach ZUwP udzielił pomocy oskarżonym o zniesławienie, gdyż akty oskarżenia skierowano – w ocenie ZUwP – przeciwko osobom publicznie stającym w obronie praw mniejszości narodowych oraz działającym na rzecz pojednania i dialogu polsko-ukraińskiego, stąd decyzyja o udzieleniu im wsparcia prawnego.

1. W artykule opublikowanym na portalu internetowym www.prawy.pl (23.09.2017) pod tytułem *Znany polski ukrainista niewpuszczony na Ukrainę! Znalazł się na czarnej liście SBU*, zamieszczono wypowiedź Czesława Partacza (dr hab. prof. zw. Politechniki Koszalińskiej), o treści: „I widocznie któryś z członków Związku Ukraińców w Polsce mnie po prostu zakapował, bo oni pełnią rolę szpiegów Polsce [...] Zakapował mnie do ich służby безпеki...”. Wypowiedź ta padła po tym, jak Cz. Partacz nie został wpuszczony do Ukrainy. ZUwP złożył w Sądzie prywatny akt oskarżenia z art. 212 kk. Sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu.

2. W artykule opublikowanym na portalu internetowym www.kresy.pl (27.04.2017) pod tytułem *Lider Związku Ukraińców Polsce grozi drugim Wołyniem*, autor artykułu Karol Kaźmierczak pomówił Piotra Tymę (prezes ZUwP) formułując i rozgłaszając publicznie zarzut wyrażający się w twierdzeniu „Lider Związku Ukraińców w Polsce grozi drugim Wołyniem”. W sprawie przygotowano prywatny akt oskarżenia.
3. Ksiądz Tadeusz Zaleski (Isakowicz) wniósł przeciwko dr. Kazimierzowi Wóycickiemu (były działacz opozycji w okresie PRL, obecnie wykładowca Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego) prywatny akt oskarżenia (art. 212 kk) zarzucając, iż został zniesławiony sformułowaniami użytymi przez dr. K. Wóycickiego w audycji radiowej „Puls Trójki” prowadzonej przez red. Damiana Kwieka zatytułowanej *Czy świat zapomniał o Ukrainie?* wyemitowanej w dniu 25 stycznia 2016 r. ze studia Programu III Polskiego Radia. W audycji tej dr K. Wóycicki określił ks. T. Zalewskiego jako „agenta wpływu”. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie umorzył postępowanie karne na podstawie art. 492 § 1 kpk (pojednanie stron, sygn. akt II K 558/16).
4. Mirosław Majkowski (prezes Przemyskiego Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej „X D.O.K.”) wniósł przeciwko dr. Adamowi Balcerowi (wykładowcy Studium Europy Wschodniej UW) prywatny akt oskarżenia (art. 212 kk) zarzucając, iż został zniesławiony sformułowaniami zamieszczonymi w „Dzienniku Gazeta Prawna” (14.10.2016) w artykule *Strzeżmy się matejkizacji „Wołynia” i wojen o pomniki* słowami o treści: „Za atakiem na procesję ukraińską w Przemyślu stał pan Majkowski” i „Ten pan jeździ regularnie do Rosji i tam wychwala Putina”. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie umorzył postępowanie karne na podstawie art. 492 § 1 kpk (pojednanie stron, sygn. akt III K 12/17).

Wnioski ZUwP do Rzecznika Praw Obywatelskich o złożenie kasacji w sprawach karnych

W sprawach prawomocnie zakończonych ZUwP opracował i wniósł do RPO 5 wniosków o złożenie kasacji w sprawach karnych, w których odmówiono wszczęcia dochodzenia, a Sąd utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie Policji lub Prokuratora. W sprawach tych ZUwP nie przysługuje kasacja. Natomiast zgodnie z art. 521 § 1 kpk Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie. Wnioski o kasację złożono:

1. W sprawie produkcji koszulek z nadrukiem „Śmierć Banderowcom” prezentowanych w celu sprzedaży na portalu społecznościowym Facebook przez użytkownika „Przemyskie Bractwo”. Prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa-Praga Południe w Warszawie zatwierdził postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia (sygn. akt PR 4 Ds.143.2017), a Sąd Rejonowy w Przemyślu utrzymał je w mocy (sygn. akt II Kp 502/17). ZUwP zwrócił się do RPO z wnioskiem o wniesienie kasacji i oczekuje na zajęcie stanowiska przez RPO w tej sprawie.

2. W sprawie wpisów/komentarzy na stronie internetowej www.kresy.pl pod artykułem pt. *Za pieniądze Sorosa będą ścigać mowę nienawiści wobec Ukraińców* m.in. o treści „Bezczelność motłochu w naszym kraju sięga zenitu”, „...na każdym kroku wyniszczają Polskę i starają się zastraszyć Polaków [...] dzicz...”, „Cwane i przebiegłe upadlińskie szmaty przesiąknięte chorym dekalogiem ukraińskich nacjonalistów...”, „Podstępne ukraińskie, banderowskie bydło... nic się nie zmieniło. Są podstępni, nieludscy i bezszcześni”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe w Warszawie odmówiła wszczęcia postępowania przygotowawczego (sygn. akt PR 4 Ds.162.2017), a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe w Warszawie (sygn. akt III Kp 561/17) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie (sygn. akt III Kp 561/17). ZUwP zwrócił się do RPO z wnioskiem o wniesienie kasacji i oczekuje na zajęcie stanowiska przez RPO w tej sprawie.
3. W sprawie wpisu na portalu społecznościowym Facebook pod tzw. wydarzeniem o nazwie „Gdańsk wyjeżdża do Przemyśla 26 czerwiec 2017” o treści: „ŚMIERĆ WROGOM OJCZYZNY”, „Gdańsk będzie organizować się do Przemyśla 26 czerwca, wtedy bandersyny robią sobie pielgrzymkę...”. Prokuratura Rejonowa Warszawa-Praga Południe zatwierdziła postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa (sygn. akt PR 4 Ds. 44.2017), a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe w Warszawie utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy (sygn. akt III Kp 550/17). ZUwP zwrócił się do RPO z wnioskiem o wniesienie kasacji i oczekuje na zajęcie stanowiska przez RPO w tej sprawie.
4. W sprawie zniszczonego pomnika w m. Radruż. Komenda Powiatowa Policji w Lubaczowie postanowieniem z 19 czerwca 2016 r. odmówiła wszczęcia dochodzenia (sygn. akt PR Ds.295.2016). Na postanowienie to ZUwP złożył zażalenie. Sąd Rejonowy w Lubaczowie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie (sygn. akt II Kp 97/16). ZUwP zwrócił się do RPO z wnioskiem o wniesienie kasacji opierając kasację na zarzucie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 261 kk poprzez jego błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu błędnego poglądu, iż „pomnikiem” w rozumieniu art. 261 kk, jako przedmiot czynności wykonawczej, jest jedynie dzieło-obiekt wybudowany legalnie, po uzyskaniu wymaganych pozwoleń, uzgodnień, opinii, i nie ma waloru „pomnika” obiekt wybudowany wbrew obowiązującym przepisom prawa, podczas gdy prawidłowa wykładnia art. 261 kk powinna prowadzić do wniosku, iż pomnikiem jest każdy obiekt/forma wybudowany dla upamiętnienia, uczczenia osoby lub zdarzenia bez względu na to czy wybudowano go zgodnie z przepisami prawa, bez względu na to, czy wybudowano go po uzyskaniu wymaganych pozwoleń, uzgodnień, opinii, czy też nie. ZUwP oczekuje na zajęcie stanowiska przez RPO w tej sprawie.
5. Na portalu www.nowiny24.pl użytkownik o nazwie (nick) „Przemyślanin” umieścił wpis o treści „W Przemyślu przy ul. Spółki znajduje się szkoła ukraińska. Polscy też powinni wrzucić tam koktajle, Wyrównały by się stosunki dobrosąsiedzkie”. Prokuratura Rejonowa w Przemyślu zatwierdziła postanowienie o odmowie wszczęcia docho-

dzenia z art. 255 § 1 kk i art. 256 § 1 kk. W uzasadnieniu wskazano, iż „trudno jest się doszukać, iż autor oddziaływał na psychikę innych osób z chęcią wzbudzenia u nich wrogości do narodu ukraińskiego. Przedmiotowy wpis jest w jakimś sensie polemiką – dyskusją w związku z zaistniałym wydarzeniem na Ukrainie dotyczącym podpalenia polskiej szkoły” (PR 2 Ds.402.2017). Sąd Rejonowy w Przemyślu nie uwzględnił zażalenia ZUwP argumentując, iż autor ww. wpisu „Wyraża swoje życzenie, oczekiwanie [...] Rzeczony wpis może być traktowany jako życzenie”. ZUwP zwrócił się do RPO o wniesienie kasacji i oczekuje na zajęcie stanowiska przez RPO.

n. Wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich o wystąpienie do SN na podstawie art. 16 ustawy o RPO o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości (art. 261 kk)

ZUwP zwrócił się do Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o wystąpienie na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 2016 r. do Sądu Najwyższego z wnioskiem o podjęcie przez SN uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości w praktyce, tj. o wyjaśnienie, czy przez termin „pomnik”, jako przedmiot czynności wykonawczej, o jakim mowa w art. 261 kk, należy rozumieć tylko pomnik posadowiony (postawiony) zgodnie z prawem, czy też „pomnikiem” w rozumieniu tego przepisu, jest każdy pomnik bez względu na zgodność jego posadowienia z przepisami prawa.

W południowo-wschodnich rejonach Polski (Wierzbica, Radruż, Hruszowice) dochodzi do niszczenia oraz znieważania pomników posadowionych na cmentarzach lub poza nimi, upamiętniających osoby narodowości ukraińskiej i zdarzenia z okresu II wojny światowej oraz późniejszych konfliktów. ZUwP składał w tych sprawach zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa m.in. z art. 261 kk, zgodnie z którym „Kto znieważa pomnik lub inne miejsca publiczne urządzone w celu upamiętnienia zdarzenia historycznego lub uczczenia osoby podlega karze...”.

Grupy, organizacje pozarządowe i instytucje publiczne biorące udział w projekcie

W realizacji projektu wzięli udział członkowie ZUwP (w tym 4 osoby stale zaangażowane w realizację projektu, kilka osób zaangażowanych przejściowo, z różnym natężeniem), a także wolontariusze, osoby niebędące jego członkami.

W trakcie realizacji projektu występowało do instytucji publicznych takich, jak: Prokuratura, Policja, ABW, Sąd, Premier RP, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prokurator Generalny RP, Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP; Pełnomocnik ds. Równego Traktowania, Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

a) Rezultaty liczbowe: ile i jakiego rodzaju usługi lub produkty powstały, ile osób (lub instytucji) z nich skorzystało lub skorzysta?

W ramach projektu opracowano instrukcję na temat przestępstw z nienawiści, ich identyfikacji, zgłaszania, podejmowano działania informacyjne/medialne o podejmowanych działaniach i „przestępstwach z nienawiści”, informowano właściwe organy państwa o aktach dyskryminacyjnych, przestępstwach z nienawiści, podejmowano interwencje u przedstawicieli parlamentu, rządu, policji, Rzecznika Praw Obywatelskich, przygotowano wnioski/projekty interpelacji poselskich, podjęto opisane działania prawne.

W zakresie działań prawnych:

- a. programem objęto 49 spraw,
- b. sporządzono i złożono 37 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (z art. 118 kk, art. 119 kk, art. 126a kk, art. 195 kk, art. 196 kk, art. 255 kk, art. 256 kk, art. 257 kk, art. 261 kk, art. 262 kk),
- c. spraw karnych zakończonych wyrokiem skazującym za czyn z art. 256 § 1 kk i art. 257 kk – 1 (wyrok prawomocny),
- d. spraw karnych zakończonych uniewinnieniem za czyn z art. 256 § 1 kk – 1 (wyrok nieprawomocny),
- e. spraw karnych zakończonych umorzeniem lub odmową wszczęcia śledztwa/dochodzenia – 15, z czego część jest nieprawomocna, została zaskarżona zażaleniem i jest w toku,
- f. złożono zażalenia na umorzenie śledztwa/dochodzenia – 15 zażaleń,
- g. wstąpiono do procesu karnego jako organizacja społeczna – 2 sprawy,
- h. udzielono pomocy prawnej (obrona) członka mniejszości ukraińskiej w sprawie karnej niezasadnie podejrzewanego o propagowanie ustroju totalitarnego (art. 256 kk) – sprawa prawomocnie umorzona,
- i. udzielono pomocy prawnej w sprawach karnych o zniesławienie (art. 212 kk):
 - obrona oskarżonych w dwóch procesach sądowych o zniesławienie (art. 212 kk) – 2 sprawy, obie umorzono,
 - przygotowano dwa prywatne akty oskarżenia po stronie pokrzywdzonych (art. 212 kk) – 2 sprawy, sprawy w toku,
- j. opracowano i złożono wnioski do Rzecznika Praw Obywatelskich o złożenie kasacji w sprawach karnych, w których umorzono śledztwo lub dochodzenie – 5 wniosków o kasację,
- k. opracowano i złożono do RPO wnioski o wystąpienie do SN na podstawie art. 16 ustawy o RPO o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości (art. 261 kk).

Zgodnie z ideą projektu oraz z uwagi na zakres działalności ZUwP podjęte działania objęły akty dyskryminacyjne (przestępstwa z nienawiści) skierowane przeciwko członkom mniejszości ukraińskiej w Polsce oraz obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce. Działania podejmowane były zarówno na rzecz ogółu społeczności, jak i na rzecz poszczególnych osób.

b. Działania pomocowe i charytatywne

Oddziały Pomorski i Elbląski Związku w 2017 r. kontynuowały zbiórkę środków na potrzeby rannych żołnierzy z Ukrainy przebywających na rehabilitacji w ośrodku „Dobry Brat” w

Osieku. Na potrzeby ukraińskich żołnierzy z inicjatywy J. Ścibiwołka i P. Fedusia przeprowadzono zbiórkę oraz tłumaczono dokumentację medyczną.

c. Działalność wydawnicza

Związek Ukraińców w Polsce od lat jest wydawcą tygodnika w języku ukraińskim „Nasze Słowo” (wraz z dodatkiem dla dzieci „Switanok”), rocznika „Almanach Ukraiński”, Ukraińskiego Multimedialnego Portalu Prostir.pl oraz książek w języku ukraińskim i polskim. Organizacja jest współwydawcą magazynu telewizyjnego „Telenowyny” emitowanego w Telewizji Regionalnej. ZUwP współpracuje również z rozgłośniami Polskiego Radio realizującymi audycje w języku ukraińskim (m.in. w Szczecinie, Koszalinie, Olsztynie, Krakowie, Rzeszowie i Wrocławiu) oraz rozgłośniami zainteresowanymi tematyką ukraińską.

Inne wydawnictwa ZUwP w 2017 r.:

- Zarząd Główny ZUwP wydał publikację (brozurę) *70 lat po Akcji Wisła – Mity*, serię pocztówek z krótkimi historiami dotyczącymi akcji „Wisła” oraz plansze obrazujące dzieje Ukraińców w Polsce prezentowane w Przemyślu (budynek ND);
- OKU w Mokrem wydał w 2017 r. brozurę *Oślawiany* z okazji 25-lecia Zespołu Pieśni i Tańca „Oślawiany”.

I. Wydawanie tygodnika „Nasze Słowo”

Efektom realizacji projektu było wydanie oraz kolportaż 52 numerów tygodnika w języku ukraińskim, w średnim nakładzie 2850 egz. Tygodnik prezentuje bieżące informacje o życiu społeczności ukraińskiej w Polsce w postaci artykułów publicystycznych z zakresu spraw społecznych, literatury, historii, relacji polsko-ukraińskich, życia kulturalnego społeczności lokalnych oraz współczesnych wydarzeń w Ukrainie. Periodycznie jako bezpłatny dodatek do tygodnika ukazuje się dodatek dla dzieci „Switanok” (adresowany w szczególności do dzieci uczących się języka ukraińskiego w punktach nauczania języka ukraińskiego). Redakcja przygotowała również specjalne numery gazety z okazji Bożego Narodzenia i Wielkanocy. W ramach poszerzenia kręgu odbiorców pisma redakcja sukcesywnie rozwijała elektroniczną wersję czasopisma; na stronach dostępne były najciekawsze artykuły, materiał fotograficzny (<http://www.nasze-slowo.pl>).

W redakcji zatrudnionych jest 9 pracowników na etatach (2 stałych korespondentów w Przemyślu i Koszalinie). Z racji rozproszenia społeczności ukraińskiej oraz liczby wydarzeń w regionach praca redaktorów wiąże się m.in. z częstymi wyjazdami w teren. Redakcja oprócz wydawania wersji papierowej tygodnika realizuje materiały prasowe dla wersji elektronicznej tygodnika, anonse na portale społecznościowe (FB).

II. Wydanie rocznika „Almanach Ukraiński” 2018

„Almanach Ukraiński” ukazał się w 2017 r. w nakładzie 800 egzemplarzy. Projekt obejmował zebranie tekstów publicystycznych, informacyjnych i naukowych w języku ukraińskim, materiałów dokumentacji fotograficznej, opracowanie redakcyjne, fotoskład oraz druk rocznika. Wydawnictwo służy upowszechnianiu w języku ukraińskim artykułów publicystycznych, historycznych, ukrainozawcznych oraz utworów literackich wśród Ukraińców z Polski oraz w kręgu osób zainteresowanych tą problematyką, a także relacjami polsko-ukraińskimi i życiem współczesnym Ukrainy.

III. Funkcjonowanie i rozbudowa Multimedialnego portalu Prostir.pl

Zadanie polegało na zabezpieczeniu funkcjonowania w 2017 r. i rozbudowie portalu informacyjno-publicystycznego pod nazwą „PROSTIR – Ukraiński Multimedialny Portal” adresowanego do młodego pokolenia przedstawicieli mniejszości ukraińskiej w Polsce. Projekt był kontynuacją zadania rozpoczętego w drugiej połowie 2013 r.

Zadaniem portalu jest oddziaływanie na rzecz zachowania tożsamości językowej i kulturowej, głównie wśród młodego pokolenia Ukraińców z Polski, preferujących, jako źródło informacji, media elektroniczne. Z racji zainteresowania wydarzeniami w Ukrainie w UMP stale obecne i rozwijane są informacje z Ukrainy.

W 2017 r. zabezpieczono bieżące funkcjonowanie portalu (stronę techniczną i napełnianie treścią merytoryczną).

d. Inne

IV. Działania na rzecz remontu i odbudowy „Narodnego Domu” w Przemyślu

W 2017 r. przy wsparciu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wykonano izolację pionową i poziomą wraz z podbiciem fundamentów budynku „Narodnego Domu” w Przemyślu. Zarząd Główny i struktury Związku aktywnie włączały się w różnorodne działania, których celem było dalsze zbieranie środków na remont pomieszczeń w budynku. Związek wspierał działania w ramach ogólnopolskiej zbiórki, którą przeprowadzono m.in. w trakcie części przedsięwzięć kulturalnych w regionach (m.in. w Gdańsku, Kętrzynie i Koszalinie), informacja o zbiórce była obecna na stronach tygodnika „Nasze Słowo”. Związek wspierał starania Społecznego Komitetu odbudowy Narodnego Domu w Przemyślu o pozyskanie środków z innych źródeł, m.in. prywatnych darczyńców z Kanady. Podjęto również starania o pozyskanie środków na remont z innych źródeł (osób prywatnych, organizacji pozarządowych z Ukrainy, władz samorządowych Ukrainy).

Zarząd Główny Związku Ukraińców w Polsce 26 czerwca 2018 r.

1) Piotr Tyma - Prezes Związku

2) Andrzej Komar - Wiceprezes Zarządu Głównego

3) Mirosław Kupicz - Sekretarz Zarządu Głównego

4) Stefania Łajkosz - Członek Zarządu Głównego

5) Igor Horków - Członek Zarządu Głównego

6) Michał Kertyczak - Członek Zarządu Głównego